



## **Beleids- en begrotingstoelichting**

ENERGIE EN KLIMAAT

Begrotingsuitvoering 2023

**Zuhal Demir**

Vlaams Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving,  
Energie en Toerisme

## I. INHOUDSTAFEL

I. INHOUDSTAFEL .....	2
II. INLEIDING DOOR DE MINISTER.....	3
III. SAMENVATTING.....	5
IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN .....	7
1. Transversale en horizontale doelstellingen .....	7
1. Overkoepelende strategische doelstellingen .....	7
V. BELEIDSVELD ENERGIE .....	8
1. ISE Energie.....	8
1.1. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structurelement energie .....	8
1.2. Operationele doelstellingen .....	8
SD 1: Evolutie naar een energiezuinig en klimaatneutraal gebouwenpark versnellen ...	8
SD 2: Transitie naar CO2-arme industrie en ondernemingen ondersteunen .....	14
SD 3: Versnelde uitbouw van milieuvriendelijke energieproductie .....	15
SD 5: Slimme netwerkinfrastructuur, efficiënt netbeheer en flexibel gebruik en productie .....	17
SD 6: Een effectief governancekader voor de energietransitie uitbouwen .....	20
SD 7: Een sociaal rechtvaardige energietransitie vorm geven .....	22
SD 8: Een faciliterend kader voor de energietransitie voorzien .....	22
1.3. Budgettair kader.....	23
VI. BELEIDSVELD KLIMAAT .....	42
1. ISE Klimaat.....	42
1.1. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structurelement Klimaat.....	42
1.2. Operationele doelstellingen .....	42
SD 1. Vlaanderen op weg naar klimaatneutraliteit .....	42
SD 2. Een ambitieus en realistisch klimaatbeleid voor de periode 2021-2030.....	43
SD 3. Een ambitieus en afgestemd energie- en klimaatbeleid .....	46
1.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar .....	47
VII. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD	59
VIII. LIJST MET AFKORTINGEN .....	61
BIJLAGE I: 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN' .....	64
BIJLAGE 2 'OVERZICHT VAN DE RESOLUTIES EN MOTIES VAN HET VLAAMS PARLEMENT' .....	68
BIJLAGE 3 'OVERZICHT VAN DE AANBEVELINGEN VAN HET REKENHOF' .....	68

## **II. INLEIDING DOOR DE MINISTER**

Deze BBT bij de begrotingsuitvoering blikt terug op de beleids- en begrotingsprestaties van het voorbije jaar maar biedt eveneens de gelegenheid om stil te staan bij de voornaamste realisaties deze legislatuur, gezien 2023 het laatste volledige jaar van de legislatuur was. Op verschillende pijlers van het Vlaamse energie- en klimaatbeleid is aanzienlijke vooruitgang geboekt.

Allereerst heeft de Vlaamse Regering de bestaande beleidsinstrumenten voor gebouwrenovatie hervormd en extra middelen vrijgemaakt om de renovatiegraad te verhogen. Met de Mijn VerbouwPremie en Mijn VerbouwLening wordt toegankelijke, doelgroepgerichte financiering aangeboden, met een digitaal portaal voor aanvragen. De rol van energiehuizen als centrale lokale actoren in het renovatiebeleid is versterkt en met de Mijn VerbouwBegeleiding wordt een geïntegreerd begeleidingsaanbod toegevoegd aan hun takenpakket. Naast het bevorderen van renovatie, is ook de transitie naar duurzame verwarming ingezet.

Er zijn eveneens initiatieven genomen om de energie-efficiëntie van bedrijven te verhogen. Zo werd er een versterkt wettelijk kader ingevoerd voor niet-energie-intensieve ondernemingen, dat eind 2022 van kracht werd. Ook de premie na audit werd hervormd en verhoogd met ingang van 1 januari 2023. De vrijwillige energiebeleidsovereenkomsten (EBO's) werden verlengd tot 2026 en uitgebreid, met een verhoogd ambitieniveau voor de nieuwe EBO's.

Het aandeel hernieuwbare energie is aanzienlijk toegenomen tijdens deze legislatuur, vooral dankzij een sterke groei van de PV-installaties. Ondanks de afbouw van bestaande steunregelingen voor particuliere PV-installaties en kleine en middelgrote installaties, werd het ambitieniveau voor PV in 2023 verder verhoogd. Om de groei te ondersteunen, werd in 2023 een PV-verplichting ingevoerd voor grote elektriciteitsafnemers grootverbruikers en publieke gebouwen vanaf 2025. Om de behoefte aan meer flexibiliteit in het distributienet om de groei van hernieuwbare energie op te vangen, worden via het Flexibiliteitsplan concrete acties ondernomen om het flexibiliteitspotentieel te benutten.

Om de groei van groene warmte te stimuleren, zijn er gedurende deze legislatuur 8 projectoproepen voor investeringssteun voor groene warmte, restwarmte en energie-efficiënte stadswarmte georganiseerd waarmee in totaal 128 nieuwe projecten kunnen worden opgestart.

In overeenstemming met het regeerakkoord zijn zoveel mogelijk Vlaamse beleidskosten voor gezinnen en kmo's weggenomen uit de elektriciteitsfactuur. Net als in 2022 werden in 2023 ook 148 miljoen euro aan groenestroomcertificatenkosten uit het distributienettarief gehaald. De quotumverplichting voor groene stroom voor leveranciers werd verlaagd naar 18%, en de energieheffing voor residentiële afnemers werd geschrapt vanaf 1 januari 2023. Ook de WKK-steun voor nieuwe en ingrijpend gewijzigde installaties op fossiele brandstoffen werd afgeschaft vanaf 2023.

Tot slot werd het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 (VEKP) in mei 2023 geactualiseerd, waarbij de doelstellingen voor broeikasgassen, hernieuwbare energie en energie-efficiëntie werden verhoogd ten opzichte van het oorspronkelijke plan.



### III. SAMENVATTING

Deze BBT heeft betrekking op de uitgevoerde activiteiten en begrotingsrealisaties van het beleidsdomein Omgeving binnen de bevoegdheden van de beleidsvelden Energie en Klimaat in 2023.

De toelichting wordt verstrekt in dezelfde vorm als de BBT bij de begrotingsopmaak 2023.

De belangrijkste budgettaire realisaties in beleidskredieten (VAK) in 2023 worden hieronder opgelijst.

Energie:

- 207,7 miljoen euro Vlaamse Energieleningen
- 148 miljoen euro netbeheerdervergoedingen GSC (verschil initiële opkoopprijs versus verkoopprijs via veiling)
- 124,4 miljoen euro netbeheerdervergoedingen PV-premies
- 97 miljoen euro netbeheerdervergoedingen Mijn VerbouwPremie en overige REG-ODV's
- 5,9 miljoen euro netbeheerdervergoedingen minimale levering elektriciteit en aardgas
- 65,5 miljoen euro batterijpremies
- 25,9 miljoen euro call groene warmte
- 3,5 miljoen euro call groene stroom
- 1,6 miljoen euro retroactieve investeringspremies
- 10,6 miljoen euro rentesubsidies van het renovatiekrediet
- 3 miljoen euro sloop- en heropbouwpremie
- 20,7 miljoen euro vergoedingen energiehuizen
- 1,5 miljoen euro uitvoering sectorfederatieovereenkomsten
- 20 miljoen euro algemene beleidswerking (ICT, communicatie, juridische kosten ...)
- 15,3 miljoen euro interne stromen/toelagen aan VREG, HFB en VEB.

Klimaat:

- 100,9 miljoen euro verdeling middelen voor Vlaams klimaatbeleid uitgevoerd door de entiteiten van de Vlaamse overheid waarvan 68,4 miljoen euro regulier krediet uit de Vlaamse Klimaatprovisie (via twee herverdelingsrondes respectievelijk BVR van 7 juli 2023 en BVR van 23 november 2023 waardoor dit niet in de uitvoeringscijfers van BU2023 is opgenomen) en 32,4 miljoen euro uit het Vlaams Klimaatfonds, waarvan:
  - o 15 miljoen euro in kader van de werking rond renovatiekrediet met rentesubsidies. Ontvangen in het Energiefonds via toelage.
  - o 17,4 miljoen euro Vlaamse bijdragen internationale klimaatfinanciering.
- 75,2 miljoen euro compensatie ICL-uitgaven vanuit provisie algemene uitgaven.
- 100 miljoen euro aan het DAB BRV-fonds voor de uitbetaling van planschade aan de lokale overheden en van gewestelijke planschade via het Bouwshiftfonds.

Hieronder wordt de totaliteit van de beleidskredieten 2023 (incl. ramingen wat betreft het Energiefonds en Vlaams Klimaatfonds) en de uitvoering ervan weergegeven die in voorliggende BBT aan bod komen. Zowel het beleidsveld Energie als het beleidsveld Klimaat omvat telkens één inhoudelijk structurelement en één begrotingsprogramma. De apparaatskredieten binnen het programma QA die in 2023 werden ingezet, worden afzonderlijk besproken onder 'deel VII Apparaatskredieten'.

Aanvullend dient benadrukt te worden dat de rij 1<sup>e</sup> BA-JR ook de overgedragen saldi binnen de verschillende begrotingsfondsen bevat. Deze kolom is dus niet geschikt als referentiepunt voor evaluaties over de benutting van de toegekende kredieten.

#### **TOTAAL – ENERGIE EN KLIMAAT, excl. DAB's, excl. apparaatsuitgaven**

(duizend euro)					
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>	<b>VAK</b>	<b>VEK</b>
1e BA	73.619	426.422	0	1.464.559	1.476.627
1e BA-JR	73.619	426.422	0	2.414.895	2.375.601
<b>BU</b>	81.042	484.014	0	958.546	894.131

#### **PROGRAMMA QE – ENERGIE**

(duizend euro)					
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>	<b>VAK</b>	<b>VEK</b>
1e BA	13.619	140.446	0	1.174.408	1.254.693
1e BA-JR	13.619	140.446	0	1.343.948	1.506.623
<b>BU</b>	21.042	177.767	0	750.783	795.391

#### **PROGRAMMA QH – KLIMAAT**

(duizend euro)					
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>	<b>VAK</b>	<b>VEK</b>
1e BA	60.000	285.976	0	290.151	221.934
1e BA-JR	60.000	285.976	0	1.070.947	868.978
<b>BU</b>	60.000	306.247	0	207.763	98.740

## **IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN**

### **1. TRANSVERSALE EN HORIZONTALE DOELSTELLINGEN**

#### *1.1. Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030*

Vanuit de beleidsvelden Energie en Klimaat heb ik in 2023 prioritair ingezet op de onder ISE Energie en ISE Klimaat beschreven acties en initiatieven als bijdrage aan de globale doelstellingen m.b.t. broeikasgasemissiereductie, energiebesparing en hernieuwbare energieproductie. Prioritaire acties die in dit verband in 2023 werden opgenomen en zijn uitgevoerd:

- Renovatieverplichting voor residentiële woningen (zie ISE Energie – OD 1.1)
- Implementatie Mijn VerbouwPremie, Mijn VerbouwLening en goedkeuring Mijn VerbouwBegeleiding (zie ISE Energie – OD 1.1)
- Inwerkingtreding PV-verplichting (zie ISE Energie – OD 3.2)

#### *1.2. Luchtbeleidsplan 2030*

Vanuit het beleidsveld Energie heb ik bijgedragen aan het realiseren van het Luchtbeleidsplan 2030 wat betreft de acties binnen de huishoudelijke en tertiaire sector. De geboekte voortgang staat beschreven onder OD 1.1, OD 1.2 en OD 1.3 van het ISE Energie.

#### *1.3. Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024 (VAPA)*

Vanuit de beleidsvelden Energie en Klimaat heb ik bijgedragen tot het VAPA via de realisatie van de Mijn VerbouwPremie die voorziet in significant hogere premiebedragen voor de laagste inkomensgroepen in combinatie met een vereenvoudiging van procedures en toekenningsvoorwaarden (zie ISE Energie – OD 1.1). Om de prefinancieringsdrempel weg te werken, werd ook de renteloze energielening vanaf 1 september 2022 omgevormd en versterkt tot de Mijn VerbouwLening, met langere looptijd, hogere bedragen en een op de Mijn VerbouwPremie afgestemde doelgroepen en categorieën van werken (zie ISE Energie – OD 1.1).

### **1. OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN**

Niet van toepassing.

## V. BELEIDSVELD ENERGIE

### 1. ISE ENERGIE

#### 1.1. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structurelement energie

Onder dit ISE vallen budgetten en activiteiten die verband houden met het beleidsveld Energie. Volgende acht strategische doelstellingen zijn gekoppeld aan het ISE energie.

- SD 1: Evolutie naar een energiezuinig en klimaatneutraal gebouwenpark versnellen.
- SD 2: Transitie naar CO<sub>2</sub>-arme industrie en ondernemingen ondersteunen.
- SD 3: Versnelde uitbouw van milieuvriendelijke energieproductie.
- SD 4: De transitie naar zero-emissievoertuigen versnellen.
- SD 5: Slimme netwerkinfrastructuur, efficiënt netbeheer en flexibel gebruik en productie.
- SD 6: Een effectief governancekader voor de energietransitie uitbouwen.
- SD 7: Een sociaal rechtvaardige transitie vorm geven.
- SD 8: Een faciliterend kader voor de energietransitie voorzien.

Voor de opvolging van SD 4 wordt verwezen naar de BBT Mobiliteit, aangezien deze bevoegdheid, cfr. de beslissing van de Vlaamse Regering van 3 april 2020, bij de minister van Mobiliteit ligt.<sup>1</sup> Ik hou als coördinerend minister de vinger aan de pols zodat ook deze maatregelen voldoende bijdragen tot de realisatie van de energiedoelstellingen.

#### 1.2. Operationele doelstellingen

In wat volgt worden alle operationele doelstellingen besproken, gebundeld per strategische doelstelling.

##### **SD 1: Evolutie naar een energiezuinig en klimaatneutraal gebouwenpark versnellen**

###### *OD 1.1: Het Renovatiepact voor de grondige renovatie van woningen versterken*

Om het energieverbruik van woningen structureel te doen dalen, hebben we deze legislatuur al heel wat extra maatregelen genomen om de renovatiegraad van woningen en appartementen versneld te verhogen. Een van de sleutelmaatregelen die op 1 januari 2023 van start is gegaan, is de renovatieverplichting voor woongebouwen. Via deze maatregel worden nieuwe eigenaars van woongebouwen verplicht om binnen de 5 jaar na notariële overdracht in volle eigendom de woning grondig energetisch te renoveren tot minimum EPC-label D. Deze verplichting werd gekoppeld aan een langetermijn verstrengingspad dat werd vastgelegd in de regelgeving met verstrengingen in 2028, 2035, 2040 en 2045.

Voor appartementen is het voorstel om vanaf 2030 een bijkomend traject te volgen, waarbij een minimaal gebouwlabel zal worden opgelegd aan het appartementsgebouw in zijn geheel los van verkoop. In 2023 werd hiervoor onderzoek opgestart.

---

<sup>1</sup> VR 2020 0304 DOC.0294/1



Daarnaast heb ik ook een toegankelijk financieel ondersteuningsinstrumentarium tot stand gebracht, gekoppeld aan ontzorging op maat:

- **Initiatieven voor toegankelijke financiering voor woningrenovatie (Mijn VerbouwPremie, Mijn VerbouwLening, renovatiekrediet, EPC-labelpremie)**

De eengemaakte woningrenovatiepremie - de Mijn Verbouwpremie (MVP) – werd op 1 juli 2022 gelanceerd, en kan sinds 1 oktober 2022 worden aangevraagd. Via de Mijn VerbouwLening, die op 1 september 2022 werd gelanceerd, werd een breder en omvattender financieel instrument ontwikkeld voor een ruimere doelgroep van lagere en middeninkomens. In 2023 zorgde het VEKA, samen met het Agentschap Wonen in Vlaanderen, voor de integratie van de behandeling van aanvragen voor de Mijn VerbouwLening (MVL) in het Mijn VerbouwLoket sinds februari 2024. De in 2022 besliste tijdelijke verhoging van de maximale steunpercentages voor de twee laagste inkomensafhankelijke doelgroepen voor premieaanvragen ingediend in 2022 en 2023, de tijdelijke verhoogde basispremie voor dakisolatie en de premies voor (hybride) warmtepompen en warmtepompboilers werden in 2023 verlengd voor aanvragen tot eind 2025. Ook de verhoogde isolatiepremie voor daken- en buitenmuren in combinatie met asbestverwijdering werden verlengd.

Sinds de start van de MVP tot eind 2023 werden 132.378 premie-aanvragen ingediend goed voor 171.109 verschillende investeringen, wat wijst op een enorm succes. Om de behandelingstermijn te versnellen werd de personeelscapaciteit in 2023 versterkt. In de loop van 2023 werden in totaal 93.008 MVP-aanvragen (voor 115.066 investeringen) goedgekeurd<sup>2</sup>.

- 54% van de aanvragen was afkomstig van eigenaar-bewoners uit de laagste inkomensgroep, aangevuld met een zeer beperkt aantal verhuurders aan een woonmaatschappij (doelgroep 3)
- 17% van eigenaar-bewoners uit de middelste inkomensgroep (doelgroep 2)
- 29% van de aanvragen kwam van andere aanvragers (eigenaar-bewoners in de hoogste inkomenscategorie, niet-eigenaars, verhuurders en investeerders in niet-residentiële gebouwen (doelgroep 1), inclusief een beperkt aantal aanvragers waarvoor de doelgroep op het moment van de meting nog niet was vastgesteld).

Er werd in 2023 een premiebedrag van ruim 252 miljoen euro toegekend, waarvan meer dan 67% aan de eigenaar-bewoners uit de laagste inkomensgroep, 18% aan eigenaar-bewoners uit de middelste inkomensgroep en 15% aan andere aanvragers voor investeringen in residentiële en niet-residentiële gebouwen. Er werd ruim 6,35 miljoen euro van het totale bedrag toegekend aan investeringen in niet-residentiële gebouwen.

Er werden in 2023 in totaal 7.425 MVL's aangevraagd via de energiehuizen. In de loop van 2023 werden 9.153 kredieten toegekend en werd er in totaal 207,7 miljoen euro krediet opgenomen. 98% van de toegekende kredieten werden opgenomen door particuliere eigenaar-bewoners. Voor de doelgroep van noodkopers, werd de aanvraagprocedure (periodieke call) hervormd zodat er vanaf juli 2023 continu aanvragen kunnen worden ingediend. Er loopt een regelgevende aanpassing om de voorziene begeleidingsvergoeding voor deelnemende OCMW's op te trekken van 3.000 euro naar 9.000 euro.

Daarnaast werden in 2023 zo'n 3.388 aanvragen voor een renovatiekrediet met rentesubsidie ingediend (totaal leningsbedrag 128 miljoen euro), daarvan waren er begin

---

<sup>2</sup> Detailcijfers over aanvragen, goedkeuringen en uitbetalingen worden per kwartaal gepubliceerd op <https://apps.energiesparen.be/energiekaart/vlaanderen#mijn-verbouwpremie>.

april 2024 zo'n 2.660 goedgekeurd (totaal leningsbedrag 98,4 miljoen euro). Impact begrotingsuitvoering 2023 bedraagt 10,6 miljoen euro rentesubsidies.

Om een ruimere kwetsbare groep met lagere inkomens aan te zetten tot het grondig energetisch renoveren en de premies voor energiebesparing en woningkwaliteit verder te integreren, werd beslist om vanaf 1 januari 2025 de EPC-labelpremie te differentiëren volgens de 3 doelgroepen van eigenaars(-bewoners) van de Mijn VerbouwPremie en eigenaars (natuurlijke personen of rechtspersonen) die een woning of appartement verhuren via een Woonmaatschappij. Er zal in deze vernieuwde EPC-labelpremie ook meer aandacht zijn voor een gezonde binnenluchtkwaliteit, met hogere premies voor woningen en appartementen die voldoen aan minimale ventilatie-eisen, zoals deze opgenomen zijn in het vernieuwde EPC. In 2023 werden 1.646 EPC-labelpremies uitbetaald voor een totaal bedrag van ca. 6 miljoen euro.

De federale overheid besliste in 2023 om het verlaagde btw-tarief van 6% te behouden voor onbepaalde tijd, maar vanaf 2024 enkel voor projecten van bouwheren-natuurlijke personen. De Vlaamse sloop- en heropbouwpremie (SHP) werd hieraan aangepast. De SHP werd permanent verlengd voor wie niet in aanmerking komt voor de federale btw-verlaging. Er werden extra voorwaarden ingevoerd (niet meer aansluiten op het aardgasdistributienet en extra voorwaarden inzake asbestverwijdering (asbestinventarisatetest/sloopopvolgingsplan)). In 2023 werden in totaal 314 premies uitbetaald voor een totaal van ca. 3 miljoen euro.

- **Initiatieven voor begeleiding op maat**

Op basis van een evaluatie van onder andere de Huur- en isolatiepremie (HIP), de opvolgscan type 2 (OS type 2) en de burenpremie, werd in 2023 beslist om deze ontzorgende trajecten als op zichzelf staande maatregelen stop te zetten te vervangen door een versterkt, geïntegreerd en in het energiehuis gecentraliseerd begeleidingsaanbod onder de noemer "Mijn VerbouwBegeleiding" (MVB). Hiermee wordt de rol en het takenpakket van de energiehuisen verder structureel versterkt. Aanvullend op hun huidige basistaken, zullen zij via de MVB eveneens welbepaalde doelgroepen resultaatgerichte begeleiding kunnen bieden bij de planning en uitvoering van renovaties. Ook de doelgroepgerichte trajecten voor onderhoud en verduurzaming van verwarming en voor begeleiding bij de plaatsing van zonnepanelen worden tot eind 2024 toegevoegd aan de basistaken van de energiehuisen.

De energiehuisen werden bijkomend versterkt in hun adviesverlenende en ondersteunende rol naar het brede publiek. De basisfinanciering werd fors verhoogd tot eind 2026. Voor 2023 werd de financiering (basistaken en prestatiegerichte financiering) reeds verhoogd tot 20,4 miljoen euro. Er werd een bonusfinanciering voorzien voor energiehuisen die stappen hebben gezet om te zorgen voor een geïntegreerde werking van woon- en energieloketten.

Voor de periode 2022 tot en met 2024 lopen in het kader van subsidiecalls uit 2021 bij 18 projecten met renovatiecoaches bij energiehuisen (budget 4.497 keuro) en 3 projecten rond thermografie (budget 443 keuro). In 2023 werd voor deze projecten 1.489 keuro uitgegeven.

- **Opstart call renovatiemasterplan appartementen VME's**

VME's kunnen tot eind 2025 beroep doen op een raamakkoord op basis waarvan de uitvoerders van een renovatiemasterplan tot 12.000 euro tussenkomst kunnen krijgen. Daarnaast kunnen de VME's beroep doen op kosteloze procesbegeleiding door een projectbegeleider collectieve renovatie waarvoor het profiel wordt toegevoegd aan het bestaande kader voor ondersteuning van collectieve renovatie. De werking werd in maart 2023 opgestart. In 2023 werden in totaal 64 aanvragen ingediend, waarvan er inmiddels na goedkeuring door de VME van de offerte 34 werden goedgekeurd.

## *OD 1.2: Langetermijnrenovatiestrategie voor niet-woongebouwen vastleggen*

De Vlaamse langetermijnrenovatiestrategie bepaalt dat tegen 2050 alle niet-residentiële gebouwen koolstofneutraal moeten zijn.<sup>3</sup> Deze doelstelling realiseren we o.a. door volgende acties:

- **Renovatieverplichting niet-residentiële gebouwen**

Sinds 1 januari 2022 moeten alle niet-residentiele gebouwen binnen de vijf jaar volgend op het verlijden van de authentieke akte van overdracht in volle eigendom aan vier energetische renovatiemaatregelen voldoen (dakisolatie, beglazing, warmte-opwekkers en koelinstallaties). Kleine niet-residentiële gebouwen of gebouweenheden die in totaliteit worden overgedragen en waarbij de authentieke akte wordt verleden vanaf 1 januari 2022, moeten aanvullend aan deze maatregelen minimaal een energieprestatielabel C behalen. Vanaf 1 januari 2023 zullen kleine niet-residentiële eenheden die als deel van een groter gebouw worden overgedragen, aanvullend minimaal een energieprestatielabel D moeten behalen. Grote niet-residentiële gebouwen of gebouweenheden waarbij de authentieke akte wordt verleden vanaf 1 januari 2023 en die in totaliteit worden overgedragen, zullen bijkomend aan een eis betreffende het minimaal aandeel hernieuwbare energie van 5% moeten voldoen.

- **Verplicht EPC voor grote niet-residentiële gebouwen**

Begin 2023 werd het EPC voor niet-residentiële gebouwen (EPC NR) gelanceerd en werd de verplichting ingevoerd dat elk niet-residentiële gebouw bij overdracht en verhuur moet beschikken over een EPC NR. Bijkomend moeten vanaf 1 januari 2024 alle grote niet-residentiële eenheden in publieke gebouwen en overheidsgebouwen over een EPC voor niet-residentiële gebouwen met energielabel beschikken, dus ook zonder overdracht of zonder dat het pand wordt verhuurd. Vanaf 1 januari 2025 zal het voor ieder niet-residentiële gebouw groter dan 1000 m<sup>2</sup> eveneens verplicht zijn om over een EPC voor niet-residentiële gebouwen met energielabel te beschikken. Vanaf 1 januari 2026 zal voor ieder groot niet-residentiële gebouw een EPC voor niet-residentiële gebouwen met energielabel moeten zijn opgemaakt.

- **Minimaal energielabel voor niet-residentiële gebouweenheden**

In het Energiebesluit werd de verplichting ingeschreven dat alle grote niet-residentiële gebouweenheden vanaf 1 januari 2030 moeten beschikken over een EPC NR met minimaal energielabel E. Voor kleine niet-residentiële gebouweenheden werd voor het minimaal energielabel in het Energiebesluit al een verstrengingspad richting 2040 ingeschreven, startend met minimaal energielabel D (voor gesloten bebouwing of gebouw met meerdere eenheden) of E (voor open of halfopen bebouwing) in het EPC voor kleine niet-residentiële gebouwen vanaf 1 januari 2030. Voor de publieke sector is er een voorbeeldfunctie: de grote niet-residentiële gebouweenheden in publieke gebouwen en overheidsgebouwen (uitgezonderd onderwijs) moeten vanaf 1 januari 2028 reeds over een EPC NR met minimaal energielabel E beschikken.

- **Dataplatform niet-residentiële gebouwen**

Op basis van energie-afnamegegevens van Fluvius, Fluxys en Elia, en beschikbare data uit ETS- en IMJV-rapportering wordt een dataplatform uitgebouwd dat in eerste instantie

---

<sup>3</sup> Een koolstofneutraal gebouw is een gebouw waarvan de CO<sub>2</sub>-uitstoot tot nul is gereduceerd door de energiebehoeften te verminderen én ervoor te zorgen dat aan de resterende energiebehoeften wordt voldaan met hernieuwbare energiebronnen. Het is een gebouw waarvan het gemeten totale energiegebruik in gebruiksfase wordt gedekt door hernieuwbare energiebronnen.

data over de energiegebruiken van niet-residentiële gebouwen bevat. De ontwikkeling werd verder gezet in 2023.

- **Uitwerking gebouwenpas**

Naar analogie met de woningpas wordt eveneens een digitaal paspoort voor niet-residentiële gebouwen uitgewerkt, de gebouwenpas. De gebouwenpas zal voor de eigenaar of de gebouwbeheerder de digitale opslag, raadpleging en uitwisseling mogelijk moeten maken van gebouw-, grond- en omgevingsgebonden informatie en aanbevelingen om onder meer de energetische prestatie van het gebouw te verbeteren. De ontwikkeling liep verder in 2023 en de Gebouwenpas zal in de loop van 2024 gelanceerd worden.

*OD 1.3: Acties voor de shift naar duurzame gebouwverwarming uitwerken*

Deze legislatuur werden belangrijke stappen gezet om het gebruik van fossiele brandstoffen in de gebouwensector af te bouwen.

- **Uitfasering fossiele brandstoffen in nieuwbouw en bestaande bouw**

Grote verkavelingen, grote groepswoningbouwprojecten en appartementsgebouwen met meer dan vijf gebouweenheden waarvoor de omgevingsvergunning werd aangevraagd na 1 januari 2023 kunnen niet meer aansluiten op het aardgasdistributienet. Nieuwbouwprojecten met een omgevingsvergunningsaanvraag vanaf 1 januari 2025 kunnen niet meer aangesloten worden op het aardgasdistributienet. Om de overstap in de toekomst naar warmtepompen mogelijk te maken en een tijdelijke lock-in te vermijden, werd voor nieuwe omgevingsvergunningsaanvraag vanaf 2023 een verplichting ingeschreven dat nieuwbouw moet voorzien worden van lagetemperatuursverwarming (afgiftesysteem met een vertrektemperatuur van maximaal 45°C).

De begrenzing van de aansluitingskost bij nieuwe aardgasaansluitingen bij bestaande wooneenheden of gebouwen wordt afgeschaft vanaf 1 januari 2025.

- **Premies voor (hybride) warmtepompen**

Om iedereen mee te krijgen in de toekomstvisie rond duurzaam verwarmen besliste de Vlaamse Regering in 2022 om de basispremie voor lucht-water, hybride lucht-waterwarmtepompen en warmtepompboilers in bestaande woningen en andere gebouwen substantieel te verhogen. De verhoging van deze basispremies voor warmtepompen wordt verder vertaald naar de verhoogde premies in geval van vervanging van de elektrische verwarming of de plaatsing van een warmtepomp in een gebied waar geen aardgasaansluiting mogelijk is. Deze verhogingen werden in 2023 verlengd voor aanvragen tot eind 2025. De premies voor warmtepompen en warmtepompboilers maken sinds 1 juli 2022 deel uit van de Mijn VerbouwPremie.

Tussen 1 januari en 31 december 2023 werden 5.360 premies voor warmtepompen voor een bedrag van meer dan 15,2 miljoen euro, 6.540 premies voor warmtepompboilers voor een bedrag van 6,2 miljoen euro goedgekeurd binnen MVP. Daarnaast werden in 2023 via Fluvius nog de laatste aanvragen goedgekeurd, goed voor 162 premies voor een warmtepomp en 39 voor een warmtepompboiler voor een totaal bedrag van 365k euro.

- **Registratie uitvoering keuring en onderhoud van centrale stooktoestellen**

Vanaf 1 januari 2023 zijn de erkende technici en de geschoolde vaklui verplicht om de uitvoering van de keuring of het onderhoud van een centraal stooktoestel op vaste, vloeibare of gasvormige brandstof zoals omschreven in het Stooktoestellenbesluit via een webtoepassing van het VEKA te registreren. De informatie die aldus wordt geregistreerd, zal naar verwachting vanaf het najaar van 2024 naar de eigenaars worden ontsloten via de woning- of gebouwenpas. Dit laat in eerste instantie toe dat de Vlaamse overheid gericht kan communiceren naar de eigenaars van centrale stooktoestellen over de energetische en veiligheidsaspecten van het correct uitvoeren van de keuring en het onderhoud van een centraal stooktoestel.

*OD 1.4: Voorbeeldrol overheden inzake energiebesparing*

- **Energie- en CO<sub>2</sub>-besparing bij de Vlaamse overheid**

Via een aanscherping van het Intern Klimaatplan Vlaamse Overheid in 2022 werd de jaarlijkse primaire energiebesparingsdoelstelling voor gebouwen en technische infrastructuur verhoogd tot 3%/jaar vanaf 2023.<sup>4</sup> De doelstelling voor de CO<sub>2</sub>-emissiereductie werd aangescherpt naar 55% in 2030 ten opzichte van 2015. Aanvullend moesten de entiteiten die tot het toepassingsgebied van het intern Klimaatplan behoren tegen eind 2023 een langetermijnvastgoedstrategie met bijhorend energetisch masterplan opstellen richting CO<sub>2</sub>-neutraliteit in 2045. De entiteiten kunnen via het Actieplan Energie Efficiëntie middelen bekomen om hun energie efficiëntie projecten (deels) te financieren.

Volgens het laatste voortgangsrapport (verbruikscijfers t.e.m. 2022) daalde het primair energieverbruik in de gebouwen van de Vlaamse Overheid en in haar technische infrastructuur (wegverlichting, sluisen, pompen,...) met 26,8% tussen het referentiejaar en 2022. De CO<sub>2</sub>-emissies door dit energieverbruik daalden met 36,8%. De CO<sub>2</sub>-emissies ten gevolge van de mobiliteit van de Vlaamse overheid daalden met 16,1%. Hiermee zit de Vlaamse overheid op schema om haar globale reductiedoelstelling 2030 te halen.

Als antwoord op de energiecrisis werden in de winter 2022-2023 een aantal crisismaatregelen genomen om het energieverbruik van de gebouwen en technische infrastructuur onder beheer van de Vlaamse overheid te beperken. Dit resulteerde over de periode augustus 2022 - maart 2023 in een besparing van 24% op het aardgasverbruik en 20% op het elektriciteitsverbruik t.o.v. dezelfde periode in de 5 jaren daarvoor.

- **Programma duurzame renovatie gebouwen publieke sector**

Om de renovatiegraad binnen de publieke sector te verhogen en bij te dragen aan de doelstelling van 3% jaarlijkse energiebesparing, lanceerde de Vlaamse overheid in de zomer van 2021 verschillende steunprogramma's via Europese middelen. In dat kader werd ook het Relanceplan van het Vlaams Energiebedrijf (VEB) goedgekeurd. Vanaf de goedkeuring in juli 2021 tot eind 2022 werden verschillende energiebesparende en -opwekkende diensten binnen de centrale Vlaamse overheid, zorg en welzijn, onderwijs en jeugd en cultuur gesubsidieerd. Hierbij gaat het in de eerste plaats om gebouwschilmaatregelen (isolatie en renovatie), technische installaties (verwarmen en koelen) en groene warmte, en vervolgens om energiescans, energieaudits en energieprestatiecontracten. Het VEB fungeert als centrale aankoopcentrale voor de

---

<sup>4</sup> VR 2022 1507 DOC.0869.

uitvoering van de projecten en staat in voor de projectbeoordeling en verdeling van de middelen.

Over de volledige looptijd werden 332 aanvragen van de doelgroep voor maatregelen met relancesteun aanvaard, voor een totaal steunbedrag van 20 miljoen euro. Per 31/12/2023 waren daarvan 269 projecten uitbetaald voor een steunbedrag van 14,11 miljoen euro.

Daarnaast werd in 2022 vanuit het Vlaams Klimaatfonds 4 miljoen euro herverdeeld naar het VEB ter ondersteuning van 28 projecten in het kader van relance. Hiervan waren er eind 2023 23 uitbetaald voor een totaal steunbedrag van 2,21 miljoen euro. In de loop van 2023 werd hiervoor 607 keuro VEK herverdeeld vanuit de klimaatprovisie.

### **• Primaire energiebesparingsdoelstelling en CO<sub>2</sub>eq-besparingsdoelstelling bij lokale besturen**

De Vlaamse Regering scherpste de doelstelling voor jaarlijkse primaire energiebesparing in de gebouwen en technische infrastructuur bij de lokale besturen vanaf 2023 aan naar 3%/jaar. De doelstelling voor CO<sub>2</sub>-emissiereductie in 2030 bedraagt 55% ten opzichte van referentiejaar 2015 (of 40,3% in 2030 t.o.v. 2019) en de scope van deze doelstelling werd uitgebreid met de mobiliteit van de lokale besturen. Deze engagementen voor lokale besturen zijn opgenomen in het Lokaal Energie- en Klimaatpact 2.0 (LEKP), dat door het overgrote deel van de steden en gemeenten werd ondertekend.

Overheen 2019-2022 realiseerden de lokale besturen een primaire energiebesparing van 12,33%. De CO<sub>2</sub>-emissies voor de gebouwen en technische infrastructuur daalden in deze periode met 18,13%, de CO<sub>2</sub>-emissies voor de mobiliteit daalden met 17,33%.

De doelstellingen worden opgevolgd via Fluvius en energiemangementtool E-lyse. Voor de toekomstige opvolging van deze doelstellingen zet het VEKA in samenwerking met Fluvius, het Vlaams Energiebedrijf (VEB) en het Netwerk Klimaat een monitoringssysteem op waarmee lokale overheden kunnen rapporteren over de geboekte voortgang. Het Netwerk Klimaat ondersteunt de lokale overheden bij deze rapportering (zie infra OD 6.1.).

#### *OD 1.5: Het EPB-beleidskader vereenvoudigen en gebruiksvriendelijker maken*

Voor de verderzetting van de samenwerking met de twee andere gewesten omtrent de verdere ontwikkeling van de EPB-software werd in 2023 een nieuwe aanbesteding gelanceerd.

In 2022 zijn in uitvoering van artikel 5 van de EPBD-richtlijn twee kostenoptimale studies aanbesteed voor residentiële en niet-residentiële gebouwen. De studie werd in 2023 afgerond en de resultaten zullen gebruikt worden als input voor de evaluatie van de energieprestatieregelgeving in de loop van 2024.

## **SD 2: Transitie naar CO<sub>2</sub>-arme industrie en ondernemingen ondersteunen**

### **• Verlenging van de vrijwillige EBO's in periode 2023-2026**

Het speerpunt van het energiebeleid voor de Vlaamse energie-intensieve ondernemingen zijn de vrijwillige energiebeleidsovereenkomsten (EBO's), die ervoor zorgen dat de Vlaamse energie-intensieve ondernemingen vooraanstaand zijn en blijven op gebied van energie-efficiëntie. Op 1 januari 2023 ging de derde generatie vrijwillige overeenkomsten tussen de Vlaamse overheid en de energie-intensieve ondernemingen van start. Het ambitieniveau van deze nieuwe energiebeleidsovereenkomsten werd

opgetrokken en de doelgroep van de energiebeleidsovereenkomsten werd verbreed naar alle energie-intensieve ondernemingen. Daarnaast werd de definitie van rendabele maatregelen aangescherpt. De EBO's werden eveneens verbreed met o.a. een klimaatcomponent.

Tot deze nieuwe EBO's traden reeds 285 energie-intensieve vestigingen van ondernemingen toe (144 niet VER-bedrijven en 141 VER-bedrijven).

- **Beleid t.a.v. de niet energie-intensieve ondernemingen**

Om nog meer ondernemingen aan te zetten om energie te besparen werd een versterkte wetgeving ingevoerd. Grote ondernemingen met een finaal energieverbruik kleiner dan 0,1 PJ en kmo's met een finaal energiegebruik tussen 0,05 en 0,1 PJ moeten een energieaudit uitvoeren en alle rendabele maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie uitvoeren. Kmo's met een energiegebruik tussen 0,02 en 0,05 PJ moeten een energiebalans opmaken en no-regret maatregelen uitvoeren.

Flankerend aan deze versterkte wetgeving werden bijkomende ondersteuningsmechanismen voorzien om de extra inspanningen te stimuleren: de premie na audit werd versterkt en geoptimaliseerd en de mogelijkheid tot het afsluiten van sectorfederatieovereenkomsten (SFO's) werd voorzien. In de loop van 2023 werden 6 aanvragen voor een premie na audit goedgekeurd.

Via de SFO's kunnen sectorfederaties een subsidie van maximaal 100.000 euro/jaar aanvragen. Deze middelen moeten gebruikt worden om de niet-energie intensieve ondernemingen binnen hun sector te ondersteunen en aan te zetten om energiebesparende investeringen uit te voeren die niet verplicht zijn. Hierbij kan de sectorfederatie ook ontzorging aan haar leden aanbieden voor het realiseren van de verplichte maatregelen. In 2023 werd de eerste call SFO gelanceerd en afgerond, waarbij 4 sectorfederaties werden geselecteerd. De SFO's gingen van start begin 2024.

### **SD 3: Versnelde uitbouw van milieuvriendelijke energieproductie**

*OD 3.1: Inschakeling productie hernieuwbare energie in marktwerking via optimalisering certificatenstelsel*

- **Optimalisering certificatenstelsel**

Vanaf 1 januari 2023 worden geen steuncertificaten meer toegekend aan nieuwe en ingrijpende gewijzigde WKK's op fossiele brandstoffen. Hiermee wordt de steun voor fossiele WKK-installaties geleidelijk afgebouwd.

De quotumverplichting bij de leveranciers werd in 2023 verlaagd van 21,5% naar 18%. Vanaf 2024 daalt de quotumverplichting naar 11% en vervolgens naar 9% in 2029 en 8% vanaf 2030. Dit zorgt naar verwachting voor een verlichting van de elektriciteitsfactuur met 88 miljoen euro in 2023 en bijkomend 112 miljoen euro in 2024 (zie ook OD 7.2).

- **Flankerend beleid arrest Grondwettelijk Hof terugdraaiende teller**

Ten gevolge van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 14 januari 2021 werd het principe van de terugdraaiende teller voor zonnepaneleneigenaars die over een digitale meter beschikken, vernietigd. Ter compensatie werd een retroactieve investeringspremie uitgewerkt voor zonnepanelen (RAI I), voor andere decentrale productie-installaties dan fotovoltaïsche zonnepanelen (RAI III) en warmtepompen (RAI II). De premie geldt voor installaties die in dienst zijn genomen tussen 2006 en eind 2020 en een maximaal vermogen hebben van 10kVA.

In 2023 werden 1.205 RAI I premies uitbetaald, 73 RAI II en 1 RAI III.

Ook in 2024 en 2025 kunnen eigenaars van zonnepanelen die in dienst zijn genomen tussen 2006 en eind 2020 nog een retroactieve investeringspremie krijgen, als ze voor 2026 overschakelen van een analoge meter op een digitale meter en een aanvraag indienen voor 31 december 2025.

### *OD 3.2 Zonnepan 2025 opstellen en implementeren*

In de ontwerp actualisatie van het VEKP (zie OD 6.2) werd de subdoelstelling voor zonne-energie opgetrokken naar 500 MW/jaar. Om het bereiken van deze extra groei haalbaar te maken, werd voorzien in onderstaande maatregelen. De investeringspremie voor PV-installaties met een omvormervermogen van minder dan 10 kVA werd vervroegd stopgezet vanaf 1 januari 2024. In 2023 werden in totaal 122.168 premies uitbetaald. De premiekosten van de netbeheerders worden gecompenseerd door VEKA. In 2023 was er een budgetaanrekening van 124,4 miljoen euro voor dergelijke vergoedingen aan Fluvius.

- **PV-verplichting grote elektriciteitsafnemers en publieke organisaties**

Er werd begin 2023 een verplichting ingevoerd voor eigenaars, erfpachters, of opstalhouder van een gebouw met een bruto-afname van elektriciteit van meer dan 1 GWh/jaar om ten laatste tegen 30 juni 2025 op minstens een beperkt deel van de totale dakoppervlakte een bepaalde hoeveelheid fotonvoltaïsche zonnepanelen te installeren. In het kader van de voorbeeldrol van de overheden werd beslist dat de PV-verplichting eveneens van toepassing zal zijn op publieke organisaties met een jaarlijkse bruto-afname van 250 MWh tegen 2025 (en 100 MWh tegen 2030).

- **Premie PV in combinatie met asbestverwijdering**

Het plaatsen van zonnepanelen op asbestdaken is decretaal via het Materialendecreet verboden. Voor asbestdaken waarop de plaatsing van zonnepanelen beoogd wordt, is het dan ook noodzakelijk het volledig dak van asbestmaterialen te ontdoen. Om investeringen in PV te ondersteunen, wordt sinds 2022 een premie voorzien voor installatie van PV op niet-verwarmde, niet-residentiële gebouwen in combinatie met asbestverwijdering. Deze premie werd in 2023 opnieuw verlengd: de periode om de premie te activeren geldt momenteel tot en met 31 december 2025. Ook werd de periode om deze PV-installatie aan te melden verlengd tot en met 30 september 2027.

In 2023 werden 417 nieuwe dossiers aangemeld en 67 premies effectief uitbetaald voor een bedrag van 646 keuro.

- **Calls groene stroom**

In 2021 ging een vernieuwd steunsysteem met projectoproepen voor investeringssteun voor kleine windturbines en middelgrote PV-projecten. De projecten met de laagste verhouding tussen investeringssteun en verwachte energieopbrengst worden eerst gerangschikt.

In 2023 werden opnieuw 3 calls georganiseerd. Hierbij werden in totaal 180 projecten geselecteerd voor een totaal budget van ca. 3,5 miljoen euro. Hiermee zal 58 MW bijkomende capaciteit geïnstalleerd worden.



### *OD 3.3 Windplan 2025 opstellen en implementeren*

Op basis van voorlopige cijfers voor 2023, werd voor het eerst in drie jaar de doelstelling van het Windplan, nl. een totaal jaarlijks bijkomend vermogen van 108 MW/jaar te realiseren, niet behaald. Er werden 19 nieuwe turbines geïnstalleerd, met een gezamenlijk vermogen van 63 MW. Uiteraard moet deze gemiddelde jaarlijkse toename worden beoordeeld op lange termijn en kunnen jaren met meer en minder investeringen elkaar afwisselen en uitbalanceren. Deze vaststelling doet niets af aan de ambitie van het Windplan om de vooropgestelde verhoging van de geïnstalleerde capaciteit voor windenergie tot 2,6 GW tegen 2030 te halen. Sinds de start van de legislatuur werd 533 MW extra vermogen bijgeplaatst (of gemiddeld 133 MW/jaar over de periode 2020-2023).

Met het oog op repowering van windturbines lanceerde ik een oproep voor pilootprojecten in het kader van de transitieprioriteit 'omgeving voor de toekomst'. Omdat de respons te beperkt bleek, is een verdere verkenning van mogelijke instrumenten voor het opwekken van windenergie via repowering, en om vorm te geven aan een kwaliteitsvol windpark, nodig.

In een plan-MER zijn de mogelijke effecten van de sectorale voorwaarden voor windturbines in titel II van het VLAREM (afdeling 5.20.6) op mens en milieu onderzocht. Op 7 juli 2023 keurde de Vlaamse Regering het besluit dat deze sectorale voorwaarden vastlegt, definitief goed. Het besluit is in werking getreden op 23 juli 2023.

Eén van de acties van het Windplan is het opstellen van een Vlaams kader dat voldoende ruimte voorziet voor de uitbouw van windenergie in Vlaanderen. Ik maakte daartoe een nieuwe omzendbrief op met een aangepast afwegingskader en randvoorwaarden voor windturbines. Daarnaast startte ik een traject op voor de opmaak van een plan-MER aangaande de uitrol van een verregaande vorm van bestemmingsneutraliteit voor energie installaties. Het resultaat in dit traject kan worden verwacht tegen eind 2025.

### *OD 3.4 Warmteplan 2025 opstellen en implementeren*

Het Warmteplan 2025 werd eind 2021 goedgekeurd en omvat een rollend actieplan met maatregelen voor het realiseren van 1100 GWh extra groene warmte in 2030 (ten opzichte van de prognose 2020 volgens het VEKP) én een groei in het (her)gebruiken van restwarmte.

Als onderdeel van het Warmteplan werd in 2023 een aansluitpremie voor warmtenetten gelanceerd, gefinancierd vanuit het Energiefonds, met cofinanciering uit het Vlaams Klimaatfonds. Eind 2023 waren 9 premies aangevraagd.

In de loop van 2023 werden eveneens twee nieuwe calls voor groene warmte en restwarmteprojecten georganiseerd. Er werden 10 projecten goedgekeurd, voor een totaal van 16,2 miljoen euro. Deze projecten zullen op termijn voor 318 GWh bijkomende groene warmte of koude zorgen.

## **SD 5: Slimme netwerkinfrastructuur, efficiënt netbeheer en flexibel gebruik en productie**

### *OD 5.1 Vlaams beleidskader flexibiliteit op het distributienet uitwerken*

Omdat de meeste van de hernieuwbare elektriciteitsbronnen en nieuwe elektrische verbruikers zullen worden aangesloten op het elektriciteitsdistributienet, heeft dit ook

een grote impact op de ontwikkeling van de lokale elektriciteitsdistributienetten. Om deze ontwikkelingen te kunnen opvangen en deze nieuwe aanbieders en verbruikers van elektriciteit beter te integreren in het net, heeft het elektriciteitssysteem enerzijds meer nood aan netinvesteringen (o.a. elektriciteitskabels en -cabines, maar ook de digitale meter) en anderzijds meer nood aan flexibiliteit.

Via het EMD-decreet, dat in 2021 definitief werd goedgekeurd, werd reeds de basis gelegd voor een regelgevend kader voor flexibiliteit op het elektriciteitsdistributienet en plaatselijk vervoernet van elektriciteit. In 2022 werd daaropvolgend het besluit over technische flexibiliteit definitief goedgekeurd. Om het gebruik en aanbod van flexibiliteit op het elektriciteitsdistributienet verder te faciliteren, zal er naast een regelgevend kader ook nood zijn aan bijkomende (flankerende) maatregelen. In het Flexibiliteitsplan 2025 werden een 20-tal flankerende maatregelen opgenomen.

### *OD 5.2: Uitwerken van een regelgevend en faciliterend kader voor lokale energiegemeenschappen*

Het EMD-decreet met betrekking tot hernieuwbare energiegemeenschappen en energiegemeenschappen van burgers werd in maart 2021 definitief goedgekeurd door het Vlaams Parlement. Vervolgens werd eind 2021 het uitvoeringsbesluit met betrekking tot energiegemeenschappen en energiedelen definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Om energiegemeenschappen en energiedelen te faciliteren, werd in opnieuw 2023 een werkingssubsidie toegekend aan Rescoop.Vlaanderen. Daarnaast werden volgende acties ondernomen:

- Publicatie van een voorbeeldovereenkomst voor de peer-to-peerhandel.<sup>5</sup>
- De organisatie van de Call groene stroom met een subcategorie voor PV bij appartementsgebouwen en energiegemeenschappen (zie OD 3.2)
- De communicatie over energiedelen en energiegemeenschappen werd uitgebreid op de website van Vlaanderen (zie OD 8.1).
- Ondersteuning via energiehuizen aan sociale doelgroepen voor participatie in energiegemeenschappen en het delen van zonne-energie via PV-panelen op appartementsgebouwen (zie OD 1.1)
- Opstellen van een evaluatierapport van het wetgevend en faciliterend kader voor energiedelen en energiegemeenschappen.

### *OD 5.3: We moderniseren en versterken onze elektriciteitsnetten*

Het VEKA werkt nauw samen met de VREG en Fluvius bij de opmaak van een studie die in kaart zal brengen hoe toekomstbestendig ons elektriciteitsdistributienet is, en die intussen al aan haar derde iteratie toe is. De studie biedt inzicht in de huidige staat en capaciteit van het distributienet en de te verwachten problematiek bij de integratie van meer en meer nieuwe decentrale productie, batterijen, elektrische voertuigen, warmtepompen... Het rapport zal ook een voorstel bevatten aangaande de investeringen die nodig zullen zijn om deze ontwikkelingen mogelijk te maken, en geeft aan welk investeringstempo nodig is om daarin te slagen. Een eerste tussentijds rapport werd eind 2022 opgeleverd, een tweede rapport eind 2023..

Daarnaast blijft het VEKA nauw betrokken bij de opmaak van de investeringsplannen van de netbeheerders, alsook bij de uitrol van de eerste databeheersplannen. Samen bereiden we ons voor op de toenemende elektrificatie van de samenleving en anticiperen

---

<sup>5</sup> <https://www.vlaanderen.be/bouwen-wonen-en-energie/groene-energie/energiedelen-en-persoon-aan-persoonverkoop>

we op de stijgende volumes die de Vlaamse netten zullen vervoeren door de energietransitie van de residentiële, transport-, industriële en andere sectoren. Om zo efficiënt mogelijk te werken zullen deze investeringsplannen, na goedkeuring van Verzameldecreet VI, slechts tweejaarlijks ingediend moeten worden. VEKA treedt in overleg met Fluvius bij het opstellen van haar eerste tweejaarlijkse databeheersplan, ingevoerd in Verzameldecreet VI.

#### *OD 5.4. We zetten de uitrol van digitale meters verder en faciliteren het slimme gebruik van de data van de digitale meter*

De versnelde uitrol van de digitale meter blijft doorgaan met het oog op de doelstellingen volgens de Europese richtlijn: 80% tegen 31 december 2024, 100% tegen 1 juli 2029.

Eind februari 2024 waren 3.338.639 digitale meters voor elektriciteit (1.961.148 meters) en aardgas (1.377.491 meters) geïnstalleerd. Dit komt overeen met 52% van de toegangspunten die beschikken over een kleinverbruiksmeterinrichting. Wie over een digitale meter beschikt, maakt er ook steeds meer actief gebruik van. Het klantenportaal van Fluvius kende eind 2023 653.017 actieve accounts en bij 141.189 meters staat de lokale gebruikerspoort geopend. Eind februari werd voor 81.241 meters een elektriciteitscontract met maandfacturatie afgesloten en voor 43.643 meters worden de kwartierwaarden in de marktprocessen gebruikt.

#### *OD 5.5 We stimuleren het zelfverbruik van elektriciteit bij prosumenten*

Na het wegvallen van de terugdraaiende teller werd zelfverbruik een belangrijkere factor in de rendabiliteit van een PV-installatie. Uit cijfers van Fluvius blijkt dat eigenaars van zonnepanelen méér van hun opgewekte stroom zelf verbruiken dan in de periode met terugdraaiende teller.

Hoe meer zelfverbruik er op piekmomenten is, hoe minder zonnestroom in het net geïnjecteerd hoeft te worden en hoe meer het elektriciteitsnet ontlast kan worden. Dit draagt bij aan een stabiele spanningshuishouding waardoor uitvallende omvormers vermeden kunnen worden. In het geval omvormers toch zouden uitvallen, heb ik een compensatieregeling ingevoerd waarbij de netbeheerder de prosumant compenseert voor het geleden verlies. Via het Verzamelbesluit X heb ik het toepassingsgebied hiervoor ook uitgebreid naar zogenaamde droop regelingen. Een droop regeling is een lokaal automatisme, dat geactiveerd kan worden in de omvormer en dat, op basis van lokale spanningsdetectie, het productievermogen aanpast zodat de lokale spanning steeds binnen de technisch toegelaten grenzen wordt gehouden. Dit mechanisme voorkomt dus dat er lokaal congestie of te hoge spanningen optreden waardoor de omvormer uitvalt, terwijl de productie en het zelfverbruik mogelijk blijven.

#### *OD 5.6 We voorzien een kader voor energieopslag voor installaties aangesloten op het distributienet*

De thuisbatterijpremie kende de voorbije jaren een toenemend succes. Terwijl in 2019 slechts 29 premies zijn uitbetaald en 337 premies in 2020, nam het aantal aanvragen vanaf 2021 exponentieel toe. Enerzijds werd de markt van thuisbatterijen meer rijp en wordt bij quasi elke nieuwe PV-installatie standaard een thuisbatterij als optie aangeboden. Anderzijds werd de interesse ook veel groter na het wegvallen van de terugdraaiende teller en de hogere premie sinds april 2021. In 2022 ging het in totaal om 33.258 aanvragen. In 2022 werd door de Vlaamse Regering beslist om de investeringspremie voor thuisbatterijen af te schaffen voor keuringen na 31 maart 2023.

In 2023 werden 43.556 dossiers behandeld. Er werd in totaal 55,8 miljoen euro aan premies toegekend.

*OD 5.7. We zetten in op een performant en efficiënter netbeheer*

- **Kerntaken Vlaamse nutsregulator**

Momenteel is de regulerende bevoegdheid aangaande netgebonden infrastructuur en materie verspreid over verschillende entiteiten. In het Vlaams Regeerakkoord was de ambitie opgenomen om te komen tot een eengemaakte Vlaamse nutsregulator. De omvorming werd in 2023 geïnitieerd via een parlementair initiatief.

Parallel met dat parlementair initiatief werd via een ontwerpdecreet een kerntakendebat opgestart met betrekking tot een aantal niet-Europeesrechtelijke taken die de energieregulator thans uitvoert met betrekking tot groenestroomcertificaten, warmtekrachtcertificaten, garanties van oorsprong en de opmaak van sociale statistieken. Deze taken zullen geleidelijk worden overgedragen naar het VEKA. Het ontwerpdecreet werd finaal goedgekeurd door de VR op 9 februari 2024, en gestemd in het Vlaams Parlement 24 april 2024 .

- **Waterstofnetwerkendecreet**

Op 7 juli 2023 keurde de Vlaamse Regering het waterstofnettendecreet een eerste maal principieel goed. Het waterstofnettendecreet zal een regulerend kader invoeren voor de distributie van waterstof via leidingen in het Vlaamse Gewest en vormt een gedeeltelijke omzetting van de herziene richtlijn van het gaspakket.

- **Veiligheid aardgasdistributie**

Rekening houdende met advies 70.190/VR van de Raad van State zijn de gewesten bevoegd voor de veiligheidsmaatregelen bij de oprichting van, de exploitatie van en het werken aan installaties voor gasdistributie. En dus ook voor de controle op het naleven van deze veiligheidsmaatregelen. Na overleg op het Overlegcomité van 24 april 2024 tussen de federale overheid (die momenteel nog verantwoordelijk is voor de controle op het naleven van de veiligheidsmaatregelen) en de gewesten werd beslist op uiterlijk 1 april 2025 de controleactiviteiten over te dragen. Vlaanderen heeft via Verzameldecreet VI al de nodige decretale voorbereidingen getroffen zodat Vlaanderen de controleactiviteiten op zich zal kunnen nemen en een eigen kader voor deze veiligheidsmaatregelen kan ontwikkelen.

## **SD 6: Een effectief governancekader voor de energietransitie uitbouwen**

*OD 6.1: Kennisuitwisseling en ondersteuning van lokale besturen*

De Vlaamse Regering keurde in 2020 de toekenning goed van een subsidie van 4 miljoen euro (gespreid over 4 jaar) aan de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) voor de oprichting en het beheer van een expertisenetwerk lokaal energie- en klimaatbeleid (Netwerk Klimaat). Dit Netwerk Klimaat faciliteert de dialoog en de kennisuitwisseling tussen de lokale overheden en de Vlaamse overheid en biedt de lokale overheden professionele ondersteuning bij de verdere ontwikkeling en implementatie van lokaal energie- en klimaatbeleid. Het derde werkprogramma van het Netwerk Klimaat liep van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

## *OD 6.2 Samenwerking met andere beleidsniveaus versterken*

De toelichting m.b.t. samenwerking op Europees en internationaal niveau is opgenomen onder OD 1.1 van Beleidsveld Klimaat – ISE Klimaat (zie infra).

Met betrekking tot de samenwerking op het interfederale niveau, werd in de loop van 2023 verder onderhandeld over de resterende elementen van het samenwerkingsakkoord m.b.t. de lastenverdeling 2021-2030. Het voortgangsverslag over de uitvoering van het NEKP 2021-2030 en de ontwerp actualisatie van het Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030 werd opgesteld en ingediend bij de Europese Commissie eind 2023.

*OD 6.3: Een goede opvolging, beleidsonderbouwing en beleidsbijsturing verzekeren voor het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030.*

### **• Ontwerpactualisering VEKP 2021-2030 en voortgangsrapport VEKP**

De ontwerp actualisatie van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 werd op 12 mei 2023 goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Deze actualisatie van het VEKP vormt de Vlaamse bijdrage aan de actualisatie van het NEKP dat in november 2023 bij de Europese Commissie werd ingediend (zie OD 6.2). Via de ontwerp actualisatie van het VEKP werd de broeikasgasemissiereductie doelstelling verhoogd van -35% naar -40% tegen 2030 (i.v.m. 2005). De hernieuwbare energiedoelstelling werd opgetrokken tot 31.974 GWh (+12% t.o.v. het VEKP van 2021). Ook de energiebesparingsdoelstelling i.k.v. artikel 8 van de energie-efficiëntierichtlijn (EED) werd verhoogd tot 91,845 TWh.

Op 23 november 2023 werd een derde maal gerapporteerd over de uitvoering van de doelstellingen uit het VEKP 2021-2030 via een VEKP-voortgangsrapport aan de Vlaamse Regering.

### **• Energie- en klimaatdataplatform**

Het VEKA is gestart met de ontwikkeling van een energiedataplatform dat moet toelaten om de veelheid aan data m.b.t. gebouwen, installaties en ondernemingen waarover het VEKA beschikt op een snellere en meer geautomatiseerde manier te verrijken, te verwerken en toegankelijker te maken voor interne en externe gebruikers en het brede publiek. In 2023 werden eerste stappen gezet om het huidige energiedataplatform te migreren naar het breed en centraal VEKA-kennisplatform in de nieuwe architectuur, dat verder zal worden uitgebouwd en geconcretiseerd volgens de nieuwe datastrategie.

### **• Patrimonium- en energiedatabank TERRA**

De patrimonium- en energiedatabank TERRA van het Vlaams Energiebedrijf (VEB) is een databank waarin alle gebouwen, gronden en energiegegevens van de publieke sector worden geïnventariseerd en opgevolgd. In 2023 werd via TERRA het energiegebruik t.o.v. de besparingsdoelstelling verder opgevolgd. Het dataplatform faciliteert ook de opvolging van de lange termijn vastgoedstrategieën. TERRA werd in 2023 verder doorontwikkeld o.m. via een communicatiemodule en de bepaling van algoritmes die toelaten om betere informatie uit de data te distilleren. In 2023 werd onderzocht of de data van het VEB als open data ter beschikking kunnen worden gesteld.

## **SD 7: Een sociaal rechtvaardige energietransitie vorm geven**

### *OD 7.1 Het sociaal energiebeleid versterken met passende maatregelen*

In uitvoering van het Energiearmoedeplan 2025 werd in 2023 vooral werk gemaakt van de overgang naar inkomensvoorwaarden voor meerdere doelgroepmaatregelen (energiescans, korting voor energiezuinige huishoudtoestellen, stroomlijning van begeleidingen bij renovatie in de Mijn VerbouwBegeleiding), met als voornaamste outputs: de uitwerking van de regelgevende basis en de technische ontwikkeling van het Inkomensconsultatieplatform waarmee burgers die voldoen aan bepaalde inkomensvoorwaarden vanaf het najaar van 2024 een aanvraag zullen kunnen indienen voor een kortingsbon voor energiezuinige huishoudtoestellen en voor een gratis huishoudelijks energiescan en kunnen nagaan of ze voldoen aan de inkomensvoorwaarden voor de Mijn VerbouwBegeleiding én de definitieve goedkeuring van de regelgeving voor de Mijn VerbouwBegeleiding (zie supra, SD 1, OD 1.1).

Om te vermijden dat huishoudens die hun verbruik betalen via voorafbetaling via een budgetmeter in de winterperiode zonder verwarming zouden vallen, konden de OCMW's in de winterperiode 2022-2023 opnieuw na het uitvoeren van een sociaal onderzoek financiële tussenkomsten toekennen die worden opgeladen in de budgetmeter (5.877 keuro voor kalenderjaar 2023). De periode waarin het verboden is de toevoer van elektriciteit en aardgas af te sluiten door de netbeheerder werd structureel te verlengen tot 1 april (cfr. Verzamelbesluit X).

### *OD 7.2: Betaalbaarheid van energie bewaken voor alle doelgroepen*

In het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 werd de ambitie gesteld om de Vlaamse beleidskosten op de energiefactuur niet verder te laten stijgen. Ik heb in uitvoering hiervan tal van maatregelen genomen om deze kosten te beperken en de Vlaamse beleidskosten op de elektriciteitsfactuur te doen dalen. Volgende maatregelen werden in 2023 genomen om de kosten voor gezinnen en bedrijven te verminderen. Zo werd de energieheffing voor residentiële gedomicilieerde afnemers in 2023 geschrapt. Er werd voor 148 miljoen euro aan kosten van groenestroomcertificaten bij de netbeheerders gecompenseerd, waardoor deze kost niet in het elektriciteitsdistributienettarief werd verrekend, en de quotumverplichting daalde van 21,5% naar 18% in 2023. Hierdoor daalde de energiefactuur (naar schatting) met 88 miljoen euro in 2023 (zie ook supra, OD 3.1).

## **SD 8: Een faciliterend kader voor de energietransitie voorzien**

### *OD 8.1 De communicatie over de transitie verder uitbouwen en versterken*

De focus in de communicatie-initiatieven omtrent energie lag in 2023 op sensibilisering en informatieverstrekking omtrent:

- Verdere bekendmaking van de rol en de taken van het Energiehuis
- Vervolgcampagne(s) Mijn VerbouwPremie
- Renovatieverplichting residentiële gebouwen
- Woningpas - gebouwenpas
- Energiedelen/ energiegemeenschappen

OD 8.2 Een gunstig regelgevend kader voor de transitie scheppen

In 2023 werden geen aanvragen tot regelluwe zone ingediend.

**1.3. Budgettair kader**

ENERGIE, MVG

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>ESR-uitgaven</b> WT, LO, PR	587.292	740.294	527.826	664.362	892.099	569.819
<b>Toe-lagen</b> IS	15.116	23.819	15.249	18.331	27.641	15.856
<b>Overige</b> LE, PA, andere	572.000	579.835	207.708	572.000	586.883	209.716
<b>Totaal</b>	<b>1.174.408</b>	<b>1.343.948</b>	<b>750.783</b>	<b>1.254.693</b>	<b>1.506.623</b>	<b>795.391</b>

**Inhoudelijke toelichting:**

Detailoverzicht van de begrotingsuitvoering op het beleidskrediet van 2023:

(keuro)	VAK	VEK
Vlaamse Energieleningen	207.708	208.898
Netbeheerdervergoedingen GSC (verschil initiële opkoop prijs versus verkoopprijs via veiling)	148.000	148.000
Netbeheerdervergoedingen PV-premies	124.423	124.423
Netbeheerdervergoedingen Mijn VerbouwPremie en overige REG-ODV's	96.960	140.275
Netbeheerdervergoedingen minimale levering elektriciteit en aardgas	5.877	5.877
Batterijpremies	65.504	66.307
Call groene warmte	25.891	11.628
Call groene stroom	3.495	13.891
Retroactieve investeringspremies	1.586	1.586
Rentesubsidies van het renovatiekrediet	10.591	10.591
Sloop- en heropbouwpremie	3.050	3.430
Vergoedingen Energiehuizen	20.691	16.539
Uitvoering sectorfederatieovereenkomsten	1.471	0
Overige subsidies	315	9.482

Algemene beleidswerking (ICT, communicatie, juridische kosten ...)	19.972	18.608
Interne stroom/toelage aan de VREG	7.280	7.280
Interne stroom/toelage aan het HFB	7.836	7.836
Interne stroom/toelage aan het VEB	133	740
	<b>750.783</b>	<b>795.391</b>

In 2023 werd 78.948 keuro VEK herverdeeld uit de centrale relanceprovisie Vlaamse Veerkracht naar het beleidsveld Energie.

Niet aangewende kredieten van het Energiefonds zijn overgedragen naar 2024.

Voor de ontvangsten wordt in principe enkel een overzicht van de ontvangsten per ISE opgenomen bij de BBT Financiën en Begroting.

Voor de volledigheid, hieronder de belangrijkste ontvangsten van het beleidsveld Energie in 2023:

- 19.541 keuro terugbetaald kapitaal energieleningen (algemene ontvangsten).
- 151.100 keuro energieheffing elektriciteit (Energiefonds).
- 15.000 keuro toelagen Vlaams Klimaatfonds (Energiefonds).
- 6.211 keuro supercapregeling ondernemingen (Energiefonds).
- 4.056 keuro handhaving gebouwen door VEKA (Energiefonds).
- 1.113 keuro handhaving door VREG (Energiefonds).
- 1.788 keuro overige. (algemene ontvangsten/Energiefonds).

### 1.3.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid

- Ontvangstenartikelen

**QE0-9QEEAKA-OW** – UITBOUWEN VAN MILIEUVRIENDELIJKE ENERGIEPRODUCTIE, SLIMME NETWERKINFRASTRUCTUUR, EFFICIENT NETBEHEER EN FLEXIBEL GEBRUIK EN PRODUCTIE

#### Korte inhoud begrotingsartikel:

Algemene ontvangst van eventueel terug te vorderen subsidies die eerder toegekend zijn via de uitgaven onder dezelfde doelstelling KA.

#### Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2023	AO	TO	LO
1e BA	0	0	0
<b>BU</b>	1.200	0	0

#### Inhoudelijke toelichting:

Er werd 1.200 keuro teruggevorderd in het kader van een subsidieproject groene warmte.

**QE0-9QEEAKB-OP** – TRANSITIE NAAR EEN ENERGIEZUINIG EN KLIMAATNEUTRAAL GEBOUWENPARK ONDERSTEUNEN EN EEN SOCIAAL RECHTVAARDIGE ENERGIETRANSITIE VORMGEVEN



**Korte inhoud begrotingsartikel:**

ESR-neutrale algemene ontvangst van terugbetaald kapitaal uit leningen die eerder zijn toegekend via QE0-1QEE2KB-PA van de uitgavenbegroting.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)			
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>
1e BA	12.769	0	0
<b>BU</b>	19.541	0	0

**Inhoudelijke toelichting:**

De gerealiseerde terugbetalingen aan kapitaal in het kader van de Vlaamse energieleningen lagen de helft hoger dan geraamd was door PMV (technisch beheerder leningen).

**QE0-9QEEAKB-OW** – TRANSITIE NAAR EEN ENERGIEZUINIG EN KLIMAATNEUTRAAL GEBOUWENPARK ONDERSTEUNEN EN EEN SOCIAAL RECHTVAARDIGE ENERGIETRANSITIE VORMGEVEN

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Algemene ontvangst van energiegerelateerde EU-cofinanciering alsook van eventueel terug te vorderen subsidies die eerder toegekend zijn via de uitgaven onder dezelfde doelstelling KB.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)			
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>
1e BA	850	0	0
<b>BU</b>	301	0	0

**Inhoudelijke toelichting:**

Algemene ontvangsten van energiegerelateerde EU-cofinanciering voor de projecten BE-REEL!, FOSTER en DEMOBLOG waren eerder beperkt.

**QE0-9QEETKE-OI** – IMPULSPROJECTEN ENERGIEBELEID (ENERGIEFONDS)

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Toegewezen ontvangsten van het Energiefonds die als interne stromen worden ontvangen. Deze zijn afkomstig van entiteiten binnen de consolidatiekring Vlaamse overheid, hier in het bijzonder uit het Vlaams Klimaatfonds.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)			
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>
1e BA	0	15.000	0
<b>BU</b>	0	15.000	0

**Inhoudelijke toelichting:**

In 2023 werd er vanuit ISE Klimaat een cofinanciering toegekend van 15.000 keuro in kader van het renovatiekrediet met rentesubsidie (cofinanciering rentesubsidies evenals enkele ondersteunende werkingskosten en lonen). Hier technisch verwerkt als interne stroom (ontvangst Energiefonds) vanuit het VKF (QE0-1QHE4KI-IS). Deze ontvangstenpost spijzigt naar volgende uitgavenposten van het Energiefonds:

- QE0-1QEE4KE-WT (impulsprojecten energiebeleid);
- QE0-1QEE4KE-LO (lonen).

**QE0-9QEETKE-OW – IMPULSPROJECTEN ENERGIEBELEID (ENERGIEFONDS)****Korte inhoud begrotingsartikel:**

Toegewezen ontvangsten van het Energiefonds met ESR-impact. Het Energiefonds (Energiedecreet van mei 2009) is een begrotingsfonds met eigen ontvangsten in de zin van artikel 15 van de VCO. Uitgaven op basis van een begrotingsfonds zijn mogelijk op basis van de ontvangsten die dergelijk fonds realiseert. Voor begrotingsfondsen worden in begrotingsdecreten enkel ramingen opgenomen voor zowel hun ontvangsten als hun uitgaven. Het Energiefonds wordt hoofdzakelijk gefinancierd door de energieheffing op elektriciteit die op dit artikel wordt ontvangen.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)			
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>
1e BA	0	125.214	0
<b>BU</b>	0	163.883	0

**Inhoudelijke toelichting:**

De ontvangsten (vorderingen) lagen 38.669 keuro hoger dan geraamd als volgt:

- 151.100 keuro energieheffing elektriciteit (+33.065 keuro hoger dan geraamd wegens hoger geïndexeerde heffingstarieven).
- 6.211 keuro supercapregeling ondernemingen (+1.211 keuro hoger dan geraamd).
- 4.056 keuro handhaving gebouwen (+2.056 keuro hoger dan geraamd).
- 1.403 keuro heffing directe lijnen, handhaving energiefraude en diverse (+1.224 keuro hoger dan geraamd).
- 1.113 keuro extra ontvangsten wegens handhaving van de energiemarkt via de VREG.

**QE0-9QEETKE-WT – IMPULSPROJECTEN ENERGIEBELEID (ENERGIEFONDS)**

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Technisch artikel ingevoerd door het departement FB om bepaalde waardeverminderingen op bepaalde ontvangsten te boeken. Dit artikel maakt geen deel uit van de begroting.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)			
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>
1e BA	0	0	0
<b>BU</b>	0	-1.124	0

**Inhoudelijke toelichting:**

Technische verwerking van annulaties, waardeverminderingen en verwante boekingen m.b.t. vorderingen van voorgaande jaren:

- -1.026 keuro boekingen i.k.v. dubieuze debiteuren/inhouding 0,5% toegangshouders (forfait oninbare 2023) bij de inning van de energieheffing;
- -98 keuro boekingen i.k.v. annulaties handhavingsvorderingen van voorgaande jaren.

**QE0-9QEETKK-OP – NOODKOOPFONDS (ENERGIEFONDS)****Korte inhoud begrotingsartikel:**

Ontvangst terugbetaald kapitaal uit noodkoopleningen die eerder zijn toegekend geweest via QE0-1QEE4KK-PA (Energiefonds). Toekenning intussen overgenomen door QE0-1QEE2KB-PA (reguliere kredieten).

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)			
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>
1e BA	0	232	0
<b>BU</b>	0	8	0

**Inhoudelijke toelichting:**

Het terugbetaald kapitaal ligt lager dan geraamd was door PMV (als technisch beheerder van de leningen).

➤ **Uitgaven**

**QB0-1QEE2KA-WT** – UITBOUWEN VAN MILIEUVRIENDELIJKE ENERGIEPRODUCTIE, SLIMME NETWERKINFRASTRUCTUUR, EFFICIENT NETBEHEER EN FLEXIBEL GEBRUIK EN PRODUCTIE

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Vlaamse bijdragen aan verdragen en samenwerkingsakkoorden.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	81	81	67	81	81	67

**Inhoudelijke toelichting:**

Er werd 67 keuro toegekend voor de Vlaamse bijdragen aan IRENA (International Renewable Energy Agency) en het IEA (International Energy Agency).

**QB0-1QEE2KT-IS** – VLAAMS ENERGIEBEDRIJF (VEB)

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via dit artikel ontvangt het VEB aanvullende toelagen, hetzij rechtstreeks ingeschreven op dit artikel, hetzij via herverdeling uit provisies. Doelstelling is om binnen de Vlaamse overheid de evolutie naar een energiezuinig en klimaatvriendelijk gebouwenpark te versterken (SD1) en de milieuvriendelijke energieproductie te versnellen (SD3).

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	0	133	133	3.215	3.955	740

**Inhoudelijke toelichting:**

Zoals in de voorgaande jaren werd via BVR ook in 2023 133 keuro VAK/VEK toegekend aan het VEB in het kader van de exploitatie van Terra binnen Vlaanderen Radicaal Digitaal (vanuit SC0-1SJA2NY-IS). Deze exploitatietoelage zit vervat in de budgetuitvoering, zowel VAK als VEK.

Het VEK-budget bestaat daarnaast uit nog twee andere elementen:

- Ten eerste werd in 2023 3.215 keuro ingeschreven voor de uitbetaling van VIPA-ondersteuning voor een ESCO-call in de zorgsector. Deze werd in 2023 echter nog niet gerealiseerd.
- Daarnaast werd het VEK-budget nog aangevuld met 607 keuro - als eerste pro rata gedeelte - herverdeeld uit de klimaatprovisie (4 miljoen euro toegekend in 2022 aanvullend op Relance) voor energetische renovaties in de publieke sector (BVR klimaatprovisie 23/11/23). Dit VEK zit vervat in de begrotingsuitvoering.

Totale VEK-uitvoering bedroeg 740 keuro (nl. 133 keuro + 607 keuro) in 2023.

**QE0-1QEE2KA-WT – UITBOUWEN VAN MILIEUVRIENDELIJKE ENERGIEPRODUCTIE, SLIMME NETWERKINFRASTRUCTUUR, EFFICIENT NETBEHEER EN FLEXIBEL GEBRUIK EN PRODUCTIE**

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Uitgaven voor premies, werkingssubsidies en werkingkosten voor energiebeleidsvoorbereiding en -ondersteuning om de milieuvriendelijke energieproductie te versnellen (SD 3), het uitrollen van slimme netwerkinfrastructuur, efficiënt netbeheer en flexibel gebruik en productie (SD 5) en het voorzien van een faciliterend kader voor de energietransitie (SD 8).

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	27.490	82.880	77.438	34.401	89.791	67.432

**Inhoudelijke toelichting:**

Deze post werd in de loop van 2023 aangevuld met 55.390 keuro VAK en VEK om de toenemende aanvragen voor batterijpremies op te vangen. Via herverdelingen werd hiervoor geput uit:

- betaalbaarheid van energie QE0-1QEE2KN-WT (+34.000 keuro VAK/VEK)
- energiecrisisprovisie QE0-1QEX2KM-PR (+14.200 keuro VAK/VEK)
- klimaatneutrale gebouwen QE0-1QEE2KB-WT (+7.190 keuro VAK/VEK)

**Batterijpremies:**

Het totaal beschikbare budget op deze post voor de batterijpremies (onderdeel reguliere kredieten) kwam hiermee op 70.700 keuro VAK/VEK te liggen. Uiteindelijke aanrekening bedroeg einde 2023 65.504 keuro VAK/VEK (relatief beperkte onderbenutting). Zie ook toelichting bij OD 5.6.

De aanrekeningen van 2023 waren verder nog als volgt:

- Call groene warmte (onderdeel reguliere middelen): 10.000 keuro VAK. Zie ook toelichting bij OD 3.4.
- Retroactieve investeringspremies (onderdeel reguliere middelen): 966 keuro VAK en VEK. Zie ook toelichting bij OD 3.1.

- Werkingsubsidies aan vzw's die het beleid inzake duurzame energiesystemen ondersteunen: 279 keuro VAK en VEK.
- Energiebeleidsvoorbereiding en -ondersteuning evenals een aantal andere werkingsuitgaven (zoals specifieke kosten informatica en communicatie): 689 keuro VAK en 683 VEK.

**QE0-1QEE2KB-PA** – TRANSITIE NAAR EEN ENERGIEZUINIG EN KLIMAATNEUTRAAL GEBOUWENPARK ONDERSTEUNEN EN EEN SOCIAAL RECHTVAARDIGE ENERGIETRANSITIE VORMGEVEN

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Aanrekening van Vlaamse energieleningen op de reguliere kredieten in het kader van de evolutie naar een energiezuinig en klimaatvriendelijk gebouwenpark (SD 1) en om een sociaal rechtvaardige energietransitie vorm te geven (SD 7).

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	572.000	572.000	207.708	572.000	572.000	208.898

**Inhoudelijke toelichting:**

Budgettering betreft leningsmachtiging voor Mijn VerbouwLening (MVL) en noodkoopleningen. Deze werd op de basis van de toekenning van kredieten gebudgetteerd terwijl bij de uitvoering de effectieve opname van de kredieten in VAK en VEK werd geboekt. Kredietnemers hebben na toekenning van een lening van maximaal 60 keuro 36 maanden tijd om deze effectief voor verbouwingsmaatregelen op te nemen. Zie ook toelichting bij OD 1.1.

**QE0-1QEE2KB-WT** – TRANSITIE NAAR EEN ENERGIEZUINIG EN KLIMAATNEUTRAAL GEBOUWENPARK ONDERSTEUNEN EN EEN SOCIAAL RECHTVAARDIGE ENERGIETRANSITIE VORMGEVEN

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Vergoedingen aan de energiehuizen en werkingskosten voor energiebeleidsvoorbereiding en -ondersteuning in het kader van de evolutie naar een energiezuinig en klimaatvriendelijk gebouwenpark (SD 1) en om een sociaal rechtvaardige energietransitie vorm te geven (SD 7).

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)		
	VAK	VEK

<b>2023</b>	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	32.890	25.837	25.069	33.147	26.094	19.675

**Inhoudelijke toelichting:**

Vanuit dit artikel werd 7.190 keuro VAK/VEK herverdeeld naar QE0-1QEE2KA-WT om de aanvragen voor batterijpremies op te vangen. Er werd via BVR tevens 137 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel in het kader van Vlaanderen Radicaal Digitaal vanuit SC0-1SJA2NY-IS (voor de Woningpas).

De begrotingsuitvoering op dit artikel is verder quasi optimaal verlopen als volgt:

- Vergoedingen energiehuizen (onderdeel reguliere middelen): 20.691 keuro VAK en 16.332 keuro VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Energiebeleidsvoorbereiding en -ondersteuning evenals een aantal andere werkingsuitgaven (zoals specifieke kosten informatica en communicatie): 4.361 keuro VAK en 3.186 keuro VEK.
- Werking van de Europese projecten BE-REEL!, FOSSTER en DEMOBLOG: 17 keuro VAK en 157 keuro VEK.

**QE0-1QEE2KL-PR – OPTIMALE INVULLING EUROPESE HERNIEUWBARE ENERGIEDOELSTELLINGEN**

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Provisie ter invulling van de Vlaamse verplichtingen inzake hernieuwbare energie via de aankoop van hernieuwbare energiestatistieken in het buitenland. Werkt flankerend aan de doelstelling voor een versnelde uitbouw van milieuvriendelijke energieproductie (SD 3).

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	<b>VAK</b>			<b>VEK</b>		
<b>2023</b>	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	19.279	43.916	0	22.384	22.384	0

**Inhoudelijke toelichting:**

Het VAK-budget werd aangevuld met 24.637 keuro via begrotingsruiter (VAK-overdracht uit 2022) tot een totaal beschikbaar VAK van 43.916 keuro.

Richtlijn 2018/2001 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen bepaalt dat het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie in een lidstaat vanaf 1 januari 2021 niet lager mag zijn dan de bindende productiedoelstelling voor 2020. Voor België bedraagt het referentieaandeel 13% van het bruto-eindverbruik. België moet dus ook na 2020 blijven voldoen aan dit referentieaandeel van 13%.

In het samenwerkingsakkoord van 22 september 2023 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse hoofdstedelijke Gewest betreffende sommige bepalingen van de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor het begin van de periode 2021-2030 en de verdeling van de federale opbrengsten uit de veiling van emissierechten voor de jaren 2015 tot en met 2020 hebben de gewesten en de federale overheid afgesproken hoeveel elke entiteit moet bijdragen aan het in stand houden van het referentie-aandeel van 13%. Voor Vlaanderen is de bijdrage vastgesteld op 25.211 GWh. Indien het bruto-eindverbruik van energie in een bepaald jaar te groot is om met de bijdrages van de 4 entiteiten de doelstelling van 13% te behalen, wordt het nationaal tekort verdeeld. Vlaanderen zal in dat geval 51,04% van het tekort op zich nemen.

Binnen dat kader wordt elk jaar geëvalueerd of er een noodzaak is om hernieuwbare energiestatistieken aan te kopen. Voor het jaar 2022 was er geen nationaal tekort en overtrof de Vlaamse bijdrage (26.294 GWh) ruimschoots de in het samenwerkingsakkoord vastgestelde verplichte bijdrage (25.211 GWh). Bijgevolg was er in 2023 geen noodzaak om hernieuwbare energiestatistieken aan te kopen voor het jaar 2022.

## **QE0-1QEE2KN-WT - BETAALBAARHEID VAN ENERGIE BEWAKEN VOOR ALLE DOELGROEPEN**

### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via dit begrotingsartikel vergoedt VEKA de netbeheerders in het kader van openbaredienstverplichtingen (onderdeel reguliere kredieten). Doelstellingen zijn het versterken van de evolutie naar een energiezuinig en klimaatvriendelijk gebouwenpark (SD 1) en het vorm geven aan een sociaal rechtvaardige energietransitie (SD 7).

### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	242.068	352.615	340.877	242.068	352.615	340.877

### **Inhoudelijke toelichting:**

De verhoging in VAK- en VEK-kredieten (+110.547 keuro) is het resultaat van volgende substantiële herverdelingen:

- +133.582 keuro uit de zgn. energiecrisisprovisie (QE0-1QEX2KM-PR, zie verder).
- + 10.965 keuro vanuit de klimaatmiddelen (QE0-1QHE2IB-PR).
- - 34.000 keuro naar de batterijpremies (QE0-1QEE2KA-WT).

De begrotingsuitvoering op dit artikel verliep quasi optimaal. Dit heeft toegelaten om de netbeheerders te vergoeden voor:

- Het verschil tussen initiële opkoopprijs en verkoopprijs (via veiling) van groenestroomcertificaten: 148.000 keuro VAK/VEK. Zie verder bij OD 7.2.
- Premies voor PV-panelen (onderdeel reguliere kredieten): 101.533 keuro VAK/VEK. Zie verder bij OD 3.2.



- Premies verstrekt in het kader van Mijn VerbouwPremie en andere REG-ODV's (onderdeel reguliere kredieten): 85.467 keuro VAK/VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Kosten verbonden aan de minimale levering van elektriciteit en aardgas in het kader van sociaal energiebeleid: 5.877 keuro VAK/VEK. Zie verder bij OD 7.1.

De (relatief beperkte) onderbenutting van de kredieten (11.738 keuro) zal via een begrotingsruiter in VAK worden overgedragen naar 2024 en 2025 en is voorzien voor de vergoeding van premies voor asbestverwijdering (factuurdatum vanaf 2023).

### **QE0-1QEE4KE-IS – IMPULSPROJECTEN ENERGIEBELEID (ENERGIEFONDS)**

#### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Financiering energiebeheer en toekomstgerichte investeringen voorvoor gebouwen die beheerd worden door Het Facilitair BedrijfBedrijf (HFB) met als doelstelling de evolutie naar een energiezuinig en klimaatvriendelijk gebouwenpark te versterken (SD 1). Middelen afkomstig uit ontvangsten op artikel QE0-9QEETKE-OW van het Energiefonds.

#### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	7.836	7.836	7.836	7.836	7.836	7.836

#### **Inhoudelijke toelichting:**

Gelet op de toegenomen financiële noden voor het energiebeheer van de gebouwen van de Vlaamse overheid, heeft de Vlaamse Regering beslist dat het Energiefonds hierin tegemoetkomt. Hiertoe mag het HFB een deel van dergelijke uitgaven (als interne stroom) doorfactureren aan het Energiefonds. Voor 2023 betrof dit een tegemoetkoming van 7.836 keuro. Zie verder bij OD 1.4.

### **QE0-1QEE4KE-LO – IMPULSPROJECTEN ENERGIEBELEID (ENERGIEFONDS)**

#### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

VEKA-lonen gefinancierd via het Energiefonds. Middelen afkomstig uit de ontvangstenartikelen QE0-9QEETKE-OW (Energiefonds algemeen) en QE0-9QEETKE-OI (interne stroom Vlaams Klimaatfonds).

#### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)		
	VAK	VEK

<b>2023</b>	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	617	667	489	617	670	492

**Inhoudelijke toelichting:**

De lonen via het Energiefonds werden ingezet voor personeel werkend op het renovatiekrediet met rentesubsidies, de retroactieve investeringspremies, de batterijpremies en de call groene warmte.

Niet aangewende middelen 1<sup>e</sup> BA-JR zijn overgedragen naar 2024 aangezien dit artikel onderdeel vormt van een begrotingsfonds.

**QE0-1QEE4KE-WT – IMPULSPROJECTEN ENERGIEBELEID (ENERGIEFONDS)**

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Impulsprojecten via het Energiefonds ter ondersteuning van de verschillende doelstellingen van het energiebeleid.

Middelen afkomstig uit de ontvangstenartikelen QE0-9QEETKE-OW (Energiefonds algemeen) en QE0-9QEETKE-OI (interne stroom Vlaams Klimaatfonds). Het VEK wordt tevens aangevuld met herverdelingen uit de centrale relanceprovisie Vlaamse Veerkracht CB0-1CBG2AH-PR.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	<b>VAK</b>			<b>VEK</b>		
<b>2023</b>	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	103.220	120.696	47.095	83.040	201.734	56.036

**Inhoudelijke toelichting:**

De budgetuitvoering van 2023 (47.095 keuro VAK en 56.036 keuro VEK) is als volgt:

- Call groene warmte (onderdeel Energiefonds): 15.891 keuro VAK en 11.628 keuro VEK. Zie verder bij OD 3.4.
- Aansluitpremie warmtenetten: 33 keuro VAK en VEK. Zie verder bij OD 3.4.
- Call groene stroom: 3.495 keuro VAK en 13.891 keuro VEK. Zie verder bij OD 3.2.
- Opslagprojecten: 3 keuro VAK en 58 keuro VEK. Zie verder bij OD 5.6.
- Retroactieve investeringspremies (onderdeel Energiefonds): 620 keuro VAK en VEK. Zie verder bij OD 3.1.
- Rentesubsidies van het renovatiekrediet: 10.591 keuro VAK en VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Vergoedingen energiehuizen (initiatieven voor begeleiding op maat): 207 keuro VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Vergoedingen OCMW's (vaste kosten noodkoopprojecten): 432 keuro VEK. Zie verder bij OD 1.1.

- Werkingssubsidie expertisenetwerk lokaal energie- en klimaatbeleid (Netwerk Klimaat): 1.000 keuro VEK. Zie verder bij OD 6.1.
- Sloop- en heropbouwpremie (samen te bekijken met QE0-1QEE4KJ-WT): 2.240 keuro VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Calls renovatiecoaches en thermografie: 1.489 keuro VEK.
- Netbeheerdervergoedingen collectieve renovatiebegeleidingspremie (technisch op deze post ipv QE0-1QEE4KGWT wegens cofinanciering uit Vlaams Klimaatfonds): 622 keuro VAK en VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Uitvoering sectorfederatie-overeenkomsten: 1.471 keuro VAK. Zie verder bij SD 2.
- Werkingskosten energiebeleid (ICT, communicatie, juridische kosten ...): 14.370 keuro VAK en 13.226 keuro VEK.

In de loop van 2023 werd naar dit artikel 3.796 keuro VEK herverdeeld (inclusief de nog aan te zuiveren voorfinanciering 2022 Energiefonds) vanuit de centrale relanceprovisie Vlaamse Veerkracht (CB0-1CBG2AH-PR) voor twee relanceprojecten, meer bepaald de call groene warmte (2.428 keuro VEK) en de sloop- en heropbouwpremie (1.368 keuro VEK).

De beschikbare middelen werden tevens aangevuld met ontvangsten van het Energiefonds die pas na 2023 zullen worden ingezet. Niet aangewende middelen 1e BA-JR zijn overgedragen naar 2024 aangezien dit artikel onderdeel vormt van een begrotingsfonds. Zie toelichting in de BBT BO 2024.

#### **QE0-1QEE4KG-WT – BETAALBAARHEID VAN ENERGIE BEWAKEN VOOR ALLE DOELGROEPEN (ENERGIEFONDS)**

##### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Netbeheerdervergoedingen in het kader van hun openbaardienstverplichtingen (onderdeel Energiefonds). Doelstellingen zijn het versterken van de evolutie naar een energiezuinig en klimaatvriendelijk gebouwenpark (SD 1) en het vorm geven aan een sociaal rechtvaardige energietransitie (SD 7).

Financiering gebeurt uit ontvangsten op artikel QE0-9QEETKE-OW van het Energiefonds. Het VEK wordt tevens aangevuld met herverdelingen uit de centrale relanceprovisie Vlaamse Veerkracht CB0-1CBG2AH-PR.

Binnen het Energiefonds worden er ook nog enkele netbeheerdervergoedingen aangerekend op QE0-1QEE4KE-WT (cofinanciering VKF) en QE0-1QEE4KJ-WT (100% financiering VKF toegekend in het verleden).

##### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	<b>VAK</b>			<b>VEK</b>		
<b>2023</b>	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	40.677	107.122	33.227	40.677	168.741	77.345

### **Inhoudelijke toelichting:**

De budgetuitvoering van 2023 (33.227 keuro VAK en 77.345 keuro VEK) is als volgt:

- PV-premies: 22.870 keuro VAK/VEK. Zie verder bij OD 3.2.
- Verdubbeling premies buitenmuurisolatie en glas: 3.500 keuro VAK/VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Verhoogde REG-premie uitsluitend nachttarief: 2.030 keuro VAK/VEK. Zie verder bij OD 1.1
- Kortingsbonnen elektrische huishoudtoestellen: 4.827 keuro VAK/VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Relancemiddelen voor Mijn VerbouwPremie: 24.752 keuro VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Relancemiddelen ter vergoeding van premies voor asbestverwijdering (factuur 2021/2022): 11.246 keuro VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Relancemiddelen ter vergoeding van de EPC-labelpremie: 7.317 keuro VEK. Zie verder bij OD 1.1.
- Relancemiddelen batterijpremies: 803 keuro VEK. Zie verder bij OD

In de loop van 2023 werd naar dit artikel 75.152 keuro VEK herverdeeld (inclusief de nog aan te zuiveren voorfinanciering Energiefonds 2022) vanuit de centrale relanceprovisie Vlaamse Veerkracht (CB0-1CBG2AH-PR) voor de relanceprojecten rond de asbestpremies (20.274 keuro VEK), Mijn VerBouwPremie (43.729 keuro VEK), de batterijpremies (2.732 keuro VEK) en de EPC-labelpremie (7.317 keuro VEK).

De beschikbare middelen werden tevens aangevuld met ontvangsten van het Energiefonds die pas na 2023 zullen worden ingezet. Niet aangewende middelen 1<sup>e</sup> BA-JR zijn overgedragen naar 2024 aangezien dit artikel onderdeel vormt van een begrotingsfonds. Zie toelichting in de BBT BO 2024.

### **QE0-1QEE4KJ-WT – IMPULSPROJECTEN ENERGIEBELEID VIA KLIMAATFONDSFINANCIERING (ENERGIEFONDS)**

#### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Uitgaven beleidsveld Energie die uitsluitend (=100%) gefinancierd zijn via enkele vroegere toelagen uit het Vlaams Klimaatfonds. Dit waren toelagen vooraleer het cofinancieringsprincipe voor het VKF werd ingevoerd vanaf 2020. Ondersteunt meerdere doelstellingen van het energiebeleid.

#### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	4.600	6.480	3.564	10.665	29.989	7.895

### **Inhoudelijke toelichting:**

De budgetuitvoering van 2023 (3.564 keuro VAK en 7.895 keuro VEK) is als volgt:

- Sloop- en heropbouwpremie (samen te bekijken met QE0-1QEE4KE-WT): 3.050 keuro VAK en 1.190 keuro VEK. Zie verder bij OD 1.1.

- Netbeheerdersvergoedingen warmtepompboilerpremies: 514 keuro VAK en VEK. Zie verder bij OD 1.3.
- Warmtenet Antwerpen-Noord: 5.945 keuro VEK. Zie verder bij OD 3.4.
- Overig VEK op eenmalige vastleggingen uit het verleden: 246 keuro VEK.

Een aantal middelen gaan pas volgende jaren worden ingezet. Niet aangewende middelen 1e BA-JR zijn overgedragen naar 2024 aangezien dit artikel onderdeel vormt van een begrotingsfonds. Zie toelichting in de BBT BO 2024.

## **QE0-1QEE4KK-PA – NOODKOOFFONDS (ENERGIEFONDS)**

### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Aanrekening noodkoopleningen op het Energiefonds vooraleer financiering werd voorzien via de reguliere kredieten QE0-1QEE2KB-PA. Kadert in de evolutie naar een energiezuinig en klimaatvriendelijk gebouwenpark (SD 1) en een sociaal en rechtvaardige energietransitie (SD 7).

### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	0	7.800	0	0	14.848	818

### **Inhoudelijke toelichting:**

In 2021 werd er eenmalig voor 7.700 keuro VAK noodkoopleningen aangerekend op dit artikel van het Energiefonds. Hiervoor werd een financiering toegekend vanuit het Vlaams Klimaatfonds. Vereffeningen blijven meerdere jaren beperkt (2021-2022: 652 keuro; 2023: 818 keuro VEK). De noodkoopleningen worden intussen aangerekend op reguliere kredieten QE0-1QEE2KB-PA.

Niet aangewende middelen 1e BA-JR zijn overgedragen naar 2024.

## **QE0-1QEE4KS-IS – VLAAMSE REGULATOR VAN DE ELEKTRICITEITS- EN GASMARKT (VREG)**

### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Vanuit dit artikel van het Energiefonds ontvangt de VREG zijn jaarlijkse werkingsdotatie.

Deze uitgavenkant van het Energiefonds wordt volledig gespijzigd door toegewezen ontvangsten afkomstig van de energieheffing (ontvangstartikel QE0-9QEBTKE-OW).

Sinds februari 2017 is de VREG een autonome dienst met rechtspersoonlijkheid, die onder toezicht staat van het Vlaams Parlement.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	7.280	15.850	7.280	7.280	15.850	7.280

**Inhoudelijke toelichting:**

Artikel 3.1.13 § 5. Van het Energiedecreet bepaalt dat een ontwerp van begroting met een voorstel van dotatie en een ontwerp van ondernemingsplan door de VREG wordt ingediend bij het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement bepaalt vervolgens de dotatie van de VREG uit het Energiefonds en deelt dit ter uitvoering mee aan de Vlaamse Regering. Vervolgens stelt de VREG zijn definitieve begroting en ondernemingsplan vast.

Voor 2023 heeft het Vlaams Parlement de dotatie van de VREG vastgelegd op 7.280 keuro. Zie bespreking van de VREG-begroting onder punt 1.3.6.

**QE0-1QEX2KM-PR – VERSNELLING WONINGRENOVATIE EN HERNIEUWBARE ENERGIE****Korte inhoud begrotingsartikel:**

Naar aanleiding van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne en de grote onzekerheid op de energiemarkten besliste de Vlaamse Regering om bijkomende maatregelen te nemen m.b.t. woningrenovatie en hernieuwbare energie. Vanaf BA2022 werd hiervoor een provisie QE0-1QEX2KM-PR 'Versnelling woningrenovatie en hernieuwbare energie' (zgn. 'energiecrisisprovisie') opgericht. De benodigde middelen worden herverdeeld naar geschikte uitgavenartikelen van het VEKA en/of van het Agentschap Wonen in Vlaanderen.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU	1 <sup>e</sup> BA	1 <sup>e</sup> BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	116.370	0	0	197.282	0	0

**Inhoudelijke toelichting:**

Provisie voor de Mijn VerbouwPremie, vergoedingen aan de netbeheerders voor hun openbaredienstverplichtingen en de batterijpremie.

Het VAK-budget werd aangevuld met 80.912 keuro via begrotingsruiter (VAK-overdracht uit 2022) tot een totaal beschikbaar VAK van 197.282 keuro.

In de loop van 2023 werd de provisie (197.282 keuro VAK/VEK) als volgt volledig herverdeeld:

- Vergoedingen netbeheerders incl. Mijn VerbouwPremie onderdeel VEKA (QE0-1QEE2KN-WT): 133.582 keuro VAK/VEK.
- Batterijpremies (QE0-1QEE2KA-WT): 14.200 keuro VAK/VEK.
- Mijn VerbouwPremie onderdeel Wonen (QF0-1QDG2RA-WT): 49.500 keuro VAK/VEK.

Zie bespreking bij de vermelde artikelen.

### *1.3.2 DAB's*

Niet van toepassing.

#### *1.3.1. Overige entiteiten onder gezag*

Niet van toepassing.

#### *1.3.2. Overige entiteiten onder toezicht*

##### 1. VREG

De VREG werd opgericht in december 2001 in het kader van de vrijmaking van de Vlaamse elektriciteits- en gasmarkt. De VREG is een autonome dienst met rechtspersoonlijkheid, die onder toezicht staat van het Vlaams Parlement. Dit toezicht van het Vlaams Parlement bestaat eruit dat het Vlaams Parlement de werking en organisatie van de VREG regelt in het Energiedecreet, de leden van de Raad van Bestuur aanstelt, er hoorzittingen en rapporteringen gehouden worden in het Vlaams Parlement over het ontwerp van ondernemingsplan en de begroting en dat het Vlaams Parlement de dotatie goedkeurt. Daarbij mag de VREG, noch zijn bestuurders, noch zijn personeelsleden, bij de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden als regulator, instructies van het Vlaams Parlement vragen of ontvangen, noch van iedere andere publieke of particuliere entiteit, en dit overeenkomstig artikel 3.1.1 van het Energiedecreet.

De taken, bevoegdheden, werking en bestuur zijn geregeld in hoofdstuk I van titel III van het Energiedecreet. Concreet gaat het in hoofdzaak over het reguleren van de elektriciteits- en gasmarkt in het Vlaams Gewest, het toezicht houden op en monitoren van deze markt, het adviseren van de beleidsmakers over aanpassingen van de regelgeving, het efficiënt informeren over de energiemarkt, het toekennen en beheren van groenestroom- en warmte-krachtcertificaten en het bemiddelen in en beslechten van geschillen van marktpartijen met de netbeheerder.

Artikel 3.1.13 § 5. van het Energiedecreet bepaalt dat het door de Raad van Bestuur goedgekeurde ontwerp van begroting en ontwerp van ondernemingsplan wordt gerapporteerd aan het Vlaams Parlement. Het Vlaams parlement bepaalt de dotatie die de VREG voor zijn werking tijdens het volgende begrotingsjaar uit het Energiefonds ontvangt en deelt dit ter uitvoering mee aan de Vlaamse Regering. Deze regeling heeft als gevolg dat het Vlaams Parlement heeft laten weten dat er geen cijfers uit de VREG-begroting worden toegelicht in deze BBT.

##### 2. VEB

Het VEB werd opgericht in 2012 als een privaatrechterlijk extern verzelfstandigd agentschap met een eigen Raad van Bestuur en de Vlaamse Overheid als enige aandeelhouder.

Het VEB fungeert als aankoopcentrale voor de publieke sector voor energielevering met in 2023 een aangeleverd totaal van 2,4 TWh elektriciteit en 3,1 TWh aardgas. Eind 2023 bestond de klantenportefeuille uit 722 klanten voor de levering van elektriciteit (+27 ten opzichte van eind 2022) en 680 klanten voor de levering van gas (+23 ten opzichte van eind 2022).

Naast energielevering faciliteert VEB in een reeks energiebesparende maatregelen. Zo heeft het VEB een uitgebreide waaier aan raamcontracten waarvan de publieke sector kan afnemen. Enkele voorbeelden van maatregelen zijn energiescans en -audits, zonnepanelen (via eigen financiering of via derdepartijfinanciering), relighting, totaalrenovatie, gebouwschilmaatregelen (dakisolatie, schrijnwerk, muurisolatie), stookplaatsrenovatie, energieprestatiecontracten, etc. In 2023 zijn de activiteiten van energie-efficiëntie verder verbreed. Zo traden nieuwe raamovereenkomsten in werking voor vastgoedstrategie, energieprestatiecertificaten, ventilatie-audits, monitoring-als-een-dienst én laadpalen.

Binnen haar data-activiteiten bouwde het VEB verder aan TERRA, de Patrimonium- en energiedatabank Vlaanderen voor de Vlaamse publieke sector. TERRA groeide verder uit tot een beleidsondersteunend platform dat het energieverbruik en mogelijke besparingsmaatregelen visualiseert door middel van rapporten, simulatiemodules en interactieve dashboards en dat in staat is om het momenteel door de lokale besturen gebruikte platform (dat in 2024 wordt uitgefaseerd) te vervangen. Specifiek voor de lokale besturen voorziet Terra ook in de mogelijkheid om de impact van verschillende scenario's voor energiebesparende maatregelen op de beheers- en begrotingscyclus (BBC) te simuleren.

Alle kredieten van de VEB-begroting worden ingezet onder de ISE K Energie.

#### ➤ Ontvangsten

Totale ontvangsten zijn gestegen met 152,5 miljoen euro naar 734 miljoen euro in vergelijking met de geraamde budgetten bij BA2023.

Pass-through kosten zoals certificaten, nettarieven en taksen waren in het budget netto (i.e. inkomsten min uitgaven) opgenomen. In de uitvoering worden deze echter bruto gerapporteerd. De impact hiervan bedroeg op 216 miljoen euro aan zowel ontvangsten- als uitgavenzijde, zonder impact op het totale resultaat.

Daarnaast zorgen extra ontvangsten (c.q. uitgaven) door reconciliaties van de markt m.b.t. 2022 maar in het resultaat van 2023 voor een stijging van 63 miljoen euro. Deze waren niet voorzien in het budget, en hebben gezien het passthrough karakter geen invloed op het saldo.

Tot slot werd er 124 miljoen euro minder ontvangen door een minder verbruik van gas van 18% en een prijsdaling van 29% van elektriciteit, beide effecten weliswaar licht gecompenseerd door een prijsstijging van 4% in de gasprijs en een volume stijging van 3% in elektriciteit. Gezien het passthrough principe voor de commodity, beïnvloeden ook deze elementen niet het totale vorderingensaldo.

Verder werden historische betalingsachterstanden door enkele grotere klanten grotendeels ingehaald, en in 2023 werden ook de ermee corresponderende verwijlinteressen ter waarde van 0,7 miljoen euro ontvangen.

Tenslotte werd de geplande VIPA ESCO-call van 3,2 miljoen euro niet in 2023 ontvangen en verdeeld, deze verschuift naar 2024 en 2025 wegens vertraging in het project. De subsidie voor TERRA-exploitatie van 133k euro is wel in 2023 ontvangen.



➤ Uitgaven

Uitgaven stegen met 154 miljoen euro naar 733 miljoen euro in vergelijking met de geraamde budgetten bij BA2023.

In overeenstemming met de evolutie van de ontvangsten zien we ook in de uitgaven een stijging van 155 miljoen euro (cf supra).

Vanwege openstaande vacatures liggen de loonkosten iets onder het voorziene budget (-0,8 miljoen euro).

Ten slotte is er ook een daling van 3,2 miljoen euro ten gevolge van de verschuiving van de geplande VIPA ESCO-call net zoals aan de ontvangsten kant (cf supra).

## **VI. BELEIDSVELD KLIMAAT**

### **1. ISE KLIMAAT**

#### **1.1. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structurelement Klimaat**

In de beleidsnota klimaat werden de volgende strategische doelstellingen opgenomen.

- SD 1. Vlaanderen op weg naar klimaatneutraliteit
- SD 2. Een ambitieus en realistisch klimaatbeleid voor de periode 2021-2030
- SD 3. Een ambitieus en afgestemd energie- en klimaatbeleid
- SD 4. Afstemming omgeving en klimaat

Cfr. de nota aan de Vlaamse Regering van 3 april 2020 wordt voor de beschrijving van sommige strategische en/of operationele doelstellingen verwezen naar andere BBT's. De geplande voortgang m.b.t. SD 4 wordt integraal besproken in de BBT Omgeving en Natuur. Ik hou echter de vinger aan de pols zodat ook deze maatregelen voldoende bijdragen tot de realisatie van de klimaatdoelstellingen.

#### **1.2. Operationele doelstellingen**

In wat volgt, worden alle operationele doelstellingen besproken, gebundeld per strategische doelstelling.

##### **SD 1. Vlaanderen op weg naar klimaatneutraliteit**

*OD 1.1 We werken constructief mee aan de verdere uitbouw van het Europese en internationale klimaatbeleid*

In 2023 werd een politiek akkoord bereikt over de herziening van de Richtlijn Hernieuwbare Energiebronnen en werd een akkoord bereikt over de herschikking van de Richtlijn Energie-Efficiëntie, de Richtlijn Energieprestatie voor Gebouwen, het Gaspakket, (dat een Europees wettelijk kader voor het vervoer en de distributie van gasvormige energiebronnen invoert), en over de nieuwe methaanverordening. Ook over andere voorstellen met een belangrijke link met het energie- en klimaatbeleid werden politieke akkoorden bereikt, waaronder de EMD-verordening (Electricity Market Design). De onderhandelingen over de verordening Certificering van Koolstofverwijderingen (Carbon Removals Regulation) en de Net Zero Industry Act werden verder gezet.

In 2023 werkte ik eveneens mee aan de voorbereidingen van het Belgisch voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in de 1<sup>ste</sup> helft van 2024 met als doel om enkele Vlaamse prioriteiten op Europees niveau onder de aandacht te brengen, zoals o.a. de dringende nood tot het verhogen van de capaciteit in de bouwsector als voorwaarde voor een succesvolle renovatiegolf.

*OD 1.2 & 1.3 We werken een Vlaamse langetermijnstrategie 2050 uit en we stemmen ons beleid hierop af*

De Vlaamse Klimaatstrategie 2050 die eind 2019 werd goedgekeurd, bevat de strategische krachtlijnen voor het energie- en klimaatbeleid in alle sectoren (elektriciteit, industrie, transport, gebouwen, landbouw en afval) op lange termijn. Ik zal alle

vakministers en trekkende entiteiten blijven stimuleren om binnen hun beleidsdomein – naar het voorbeeld van de langetermijnrenovatiestrategie - samen met alle betrokkenen de verschillende bouwstenen en transitiepaden opgenomen in de strategie, uit te dragen, verder uit te werken, te concretiseren en te verfijnen.

In dit kader werd in 2023 de Energiestudie 2050+ opgestart. Deze studie verkent op basis van een uitgebreid energiemodel een aantal scenario's om de lange-termijn invulling te verzekeren van de vraag naar warmte, elektriciteit, transportbrandstoffen en andere energiedragers en de evolutie van het energieverbruik en de verschillende energiedragers tot 2050. De studie wordt in 2024 afgerond.

*OD 1.4 We nemen onmiddellijk maatregelen om ons aan te passen aan de klimaatverandering*

Toelichting opgenomen in BBT Omgeving en Natuur.

## **SD 2. Een ambitieus en realistisch klimaatbeleid voor de periode 2021-2030**

*OD 2.1. We optimaliseren de werking van het Vlaams Klimaatfonds*

Het Vlaams Klimaatfonds wordt ingezet voor de cofinanciering van intern Vlaams klimaatbeleid met het oog op het behalen van de Vlaamse niet-ETS-reductiedoelstelling en/of tot de Vlaamse LULUCF no-debetregel, voor de uitbetaling van compensaties voor indirecte emissiekosten, voor internationale klimaatfinanciering en voor de uitbetaling van planschade aan de lokale overheden via het Bouwshiftfonds.

Volgens het in 2020 goedgekeurde en in 2021 bijgestuurde bestedingskader, worden de VKF-middelen die aangewend worden voor Vlaamse mitigatiemaatregelen ingezet daar waar ze de grootste impact hebben. Maatregelen met de hoogste overheidskostenefficiëntie (i.e. laagste investeringskost voor de Vlaamse of lokale overheid t.o.v. het geraamde BKG-reductiepotentieel) hebben recht op een hogere cofinanciering door het Klimaatfonds. Sinds de 5<sup>de</sup> VKF-ronde (begrotingsjaar 2021) worden de inschattingen qua kostenefficiëntie en BKG-reductiepotentieel voorgelegd aan en goedgekeurd door de Vlaamse Regering. In 2023 werden maatregelen goedgekeurd volgens het bestedingskader voor een corresponderend bedrag aan VKF-middelen van 173.192 keuro: 115.749 keuro uit de 6<sup>de</sup> VKF-ronde (begrotingsjaar 2022) en 57.443 keuro uit de 7<sup>de</sup> VKF-ronde (begrotingsjaar 2023).

*OD 2.2 We werken verder aan een shift naar duurzame gebouwenverwarming*

Toelichting opgenomen onder OD 1.3 van Beleidsveld Energie – ISE Energie (zie supra).

*OD 2.3 We verminderen de uitstoot van de transportsector*

Wat de luchtvaartsector betreft, zorgden we in 2023 vanuit Vlaanderen voor de verderzetting van een correcte implementatie van het EU ETS en CORSIA. Er werd een samenwerkingsakkoord afgesloten tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest die de nodige aanpassingen aanbracht aan de bestaande samenwerkingsovereenkomst om deze in overeenstemming te brengen met nieuwe EU regelgeving (Fit for 55 pakket).

- **Faciliteren van de energie- en klimaattransitie in de industrie**

De Vlaamse Regering wenste deze legislatuur tevens de nadruk te leggen op technologische innovatie (CCU/CCS, waterstof,...), zonder de economische groei, de concurrentiepositie van onze ondernemingen en onze maatschappelijke welvaart te fnuiken. Om dit mede te faciliteren, werd een ontwerpdecreet m.b.t. de aanleg en het beheer van CO<sub>2</sub>-vervoersnetwerken definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 19 januari 2024, en gestemd door het Vlaams Parlement op 27 maart 2024. Een uitvoeringsbesluit werd een eerste keer principieel goedgekeurd op 22 december 2023.

Daarbovenop ondersteunde ik initiatieven die door de minister bevoegd voor Economie, Werk en Innovatie worden genomen t.b.v. de verdere vergroening van energiedragers in de industrie. Hiervoor wordt verwezen naar de BBT Economie, Wetenschap en Innovatie.

- **Europese emissiehandel voor vaste installaties**

In 2023 moesten de ETS-bedrijven rapporteren over hun emissies tijdens 2022, en op basis daarvan de nodige emissierechten inleveren. Het ging om 28,9 miljoen emissierechten, waarvan 8,6 miljoen door de elektriciteitssector en 20,3 door de energie-intensieve industrie. Daarnaast vond de jaarlijkse rapportering over de activiteitsniveaus plaats, op basis waarvan eventuele correcties aan de kosteloze toewijzing werden doorgevoerd volgens de dynamische toewijzingsregels die tijdens de vierde handelsperiode 2021-2030 gelden. Conform de Europees geharmoniseerde regels inzake kosteloze toewijzing, werden 21,2 miljoen emissierechten gratis verleend aan de energie-intensieve industrie. In 2023 vond eveneens de verdere implementatie en verfijning van de nieuwe voorwaarden m.b.t. het gebruik van biomassa onder het ETS plaats. Via de vernieuwde website, de ETS-nieuwsbrieven en het doelgroepenoverleg Industrieel Energie- en Klimaatbeleid en in samenwerking met het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV), worden de bedrijven geïnformeerd over de rapporterings- en goedkeuringsprocessen, de praktische aspecten van de ETS-implementatie en eventuele nieuwe regels. Daarnaast werd blijvend ingezet op het stroomlijnen en vereenvoudigen van de administratieve processen. De herziening van de ETS-richtlijn met betrekking tot vaste installaties werd ook tijdig omgezet in Vlaamse regelgeving. De voorbereidingen werden daarnaast ook gestart voor de decretale omzetting van de bepalingen inzake ETS 2 en ETS scheepvaart.

- **Aanhouden versnelling reductie gefluoreerde broeikasgassen en N<sub>2</sub>O-emissies in de industrie**

In 2021 werd de Green Deal Klimaatvriendelijke Koeling opgestart om de inzet van gefluoreerde broeikasgassen als koelmiddel in de supermarkten tegen 2030 in deze sector tot een minimum te herleiden. In 2023 leidde de uitvoering van deze Green Deal tot een vermindering in gebruik van F-gassen binnen de deelnemende sector.

Daarnaast volgde ik in 2023 de reductiemaatregelen van specifieke bedrijven met een belangrijke F-gas- en N<sub>2</sub>O-uitstoot verder op (zoals dit ook voorzien is in de omgevingsvergunningen van de betrokken bedrijven). Om de uitstoot nog verder te doen dalen, werden in 2023 mogelijke bijkomende maatregelen geïdentificeerd en de effectiviteit van huidige maatregelen opgevolgd.

*OD 2.5 We verlagen de klimaatimpact van de Vlaamse land- en tuinbouw*

Toelichting wordt opgenomen in de BBT Omgeving en Natuur (ISE Water SD 7, ISE Lucht, SD 1, OD 7 en SD 2, OD 3) en de BBT Landbouw en Visserij.

*OD 2.6 We verlagen de koolstofvoetafdruk van het Vlaamse consumptiepatroon*

Toelichting wordt opgenomen in BBT Omgeving en Natuur, ISE Ruimte en Milieu, SD 7.

*OD 2.7. We verliezen de komende 10 jaar geen netto koolstof uit Vlaamse bodems*

Toelichting wordt opgenomen in BBT Omgeving en Natuur (ISE Bodem en Ondergrond, SD 1, OD 1, ISE Natuur en Biodiversiteit SD 1, OD 1 & OD 2, ISE Ruimte en Milieu SD 4, OD 1) en de BBT Landbouw en Visserij.

*OD 2.8. We vergroten het draagvlak voor een transitie naar een klimaatneutrale samenleving bij burgers*

Communicatie is een belangrijke hefboom om burgers te enthousiasmeren en het draagvlak te versterken. Er wordt daarom ingezet op kennisopbouw en kennisdeling omtrent effectieve klimaatcommunicatie. Er wordt bestudeerd welke woorden, beelden en frames werken bij verschillende doelgroepen en welke dat minder doen. Dit wordt vertaald naar de eigen communicatie. De Dikketruiendag vervelde in 2023 naar de klimaatcampagne #iktrekhetmijaan op basis van inzichten uit de sociale wetenschappen. Deze nieuwe campagne speelt in op het belang van sociale normen. Door impactvolle klimaatacties op een positieve manier in de kijker te zetten, worden ook anderen geïnspireerd om klimaatacties te ondernemen.

*OD 2.9. We stimuleren klimaatmaatregelen via ontzorgings- en financieringsinitiatieven*

VEKA fungeerde net als voorgaande jaren als centraal aanspreekpunt voor EU-financiering voor energie- en klimaatprojecten en informeert proactief en doelgericht Vlaamse stakeholders met het oog op het realiseren van succesvolle projecten die bijdragen aan de Vlaamse energie- en klimaatdoelstellingen. Dit gebeurt o.a. via de website, nieuwsbrieven, infosessies en individuele ondersteuning.

Het VEKA nam in 2023 de rol op van regionaal contactpunt voor het EU-innovatiefonds (in afstemming met VLAIO, EWI en de speerpuntclusters) en voor het subprogramma Schone Energietransitie van het Europese LIFE-fonds in afstemming met de andere entiteiten van het beleidsdomein.

*OD 2.10. We verminderen de klimaatimpact van de Vlaamse overheid*

Toelichting opgenomen onder OD 1.4 van Beleidsveld Energie – ISE Energie (zie supra).  
Zie

### **SD 3. Een ambitieus en afgestemd energie- en klimaatbeleid**

*OD 3.1. We garanderen een goed gestroomlijnd en gecoördineerd Vlaams en Belgisch energie-en klimaatbeleid*

Toelichting opgenomen onder ISE Energie, OD 6.3.

*OD 3.2. We zorgen voor een onderbouwde planning en monitoring van het energie- en klimaatbeleid*

Toelichting opgenomen onder ISE Energie, OD 6.2 en 6.3.

*OD 3.3 We zetten verdere stappen richting een meer datagedreven energie- en klimaatbeleid*

Toelichting opgenomen onder ISE Energie, OD 6.3.

*OD 3.4. We zorgen voor een nauwe betrokkenheid van belanghebbenden*

Toelichting opgenomen onder ISE Energie, OD 6.3.

*OD 3.5. We versterken de ondersteuning van en de structurele samenwerking met lokale besturen*

Toelichting opgenomen onder ISE Energie, OD 6.1.

### 1.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

#### KLIMAAT, MVG

In het kader van de BA 2012 werd via het programmadecreet een "Vlaams Klimaatfonds" opgericht. Het Vlaams Klimaatfonds is een begrotingsfonds. Alle ontvangsten binnen dit fonds (artikel QE0-9QHETIB-OW) worden aan uitgavenzijde zeer breed ingezet ter financiering van het Vlaamse klimaatbeleid.

Alle ontvangsten m.b.t. klimaat komen binnen aan de ontvangstenzijde van het Vlaams Klimaatfonds (artikel QE0-9QHETIB-OW). Wat betreft de berekening van de ontvangsten fungeert de Federale Overheid in het kader van het Europees systeem van emissierechten (EU ETS) als veiler van de Belgische emissierechten en als ontvanger van de Belgische veilinginkomsten. Overeenkomstig het Samenwerkingsakkoord van 12 februari 2018 betreffende de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor de periode 2013-2020 ("burden sharing"), en het Samenwerkingsakkoord van 22 september 2023 betreffende sommige bepalingen van de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor het begin van de periode 2021-2030 wordt hiervan jaarlijks 52,76% overgedragen aan Vlaanderen, waar de overeenkomstige ontvangsten dus ESR-matig en kasmatig in het Vlaams Klimaatfonds worden opgenomen.

Er werd in 2023 een ESR-ontvangst aangerekend van 306.247 keuro. Deze ligt ongeveer 20 miljoen euro hoger dan de raming BA 2023 en is het gevolg van hogere inkomsten uit de veiling van emissierechten door een hoger dan verwachte veilingprijsveilingprijs.

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>ESR-uitgaven</b> WT, LO, PR	94.243	870.672	16.053	126.026	767.184	7.788
<b>Toe-lagen</b> IS	195.908	200.275	191.710	95.908	101.794	90.952
<b>Overige</b> LE, PA, andere	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal</b>	<b>290.151</b>	<b>1.070.947</b>	<b>207.763</b>	<b>221.934</b>	<b>868.978</b>	<b>98.740</b>

## **Inhoudelijke toelichting:**

Alle middelen bestemd voor uitgaven m.b.t. klimaat worden gecentraliseerd via het Klimaatfonds op programma QH (artikel QE0-1QHE2IB-PR, QE0-1QHE4IB-WT en de vele "-IS"-toelagen vanuit het fonds).

In 2023 betrof de realisatie 207,763 miljoen euro (82,388 miljoen euro lager dan raming BA 2023) via toelagen en subsidies voor:

- 75,238 miljoen euro VAK toelagen aan het Hermesfonds voor de aanrekening van de compensaties aan energie-intensieve bedrijven in het kader van de indirecte 'carbon leakage' (ICL) regeling voor indirecte emissies (compensatie uitbetaling door het Fonds voor Innoveren en Ondernemen in 2022).
- 100 miljoen euro VAK toelage aan het DAB BRV-fonds voor de uitbetaling van planschade aan de lokale overheden en van gewestelijke planschade via het Bouwshiftfonds
- 15,96 miljoen euro VAK via het QE0-1QHE4IB-WT voor projectsubsidies Internationale klimaatfinanciering.
- 0,487 miljoen euro VAK projectsubsidie aan Agentschap Plantentuin Meise voor de Vlaamse bijdrage Internationale Klimaatfinanciering.
- 0,5 miljoen euro VAK projectsubsidie aan VVOB voor de Vlaamse bijdrage Internationale Klimaatfinanciering.
- 0,485 miljoen euro VAK projectsubsidie aan VITO voor de Vlaamse bijdrage Internationale Klimaatfinanciering.
- 91 keuro VAK projectsubsidie aan lokale klimaatprojecten
- 15 miljoen euro VAK toelage aan VEKA voor Energieleningen Plus en Renteloos renovatiekrediet.

Aan deze realisatie via subsidies en toelagen dienen nog volgende herverdelingen in rekening gebracht te worden (niet zichtbaar op de klimaatbegroting):

- 68,435 miljoen euro VAK herverdeeld vanuit de klimaatprovisie waarvan :
  - 1 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "Premies toeristische logies" uitgevoerd door Toerisme Vlaanderen.
  - 0,5 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "Ondersteuning actieplan voedselverlies" uitgevoerd door OVAM.
  - 0,12 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "Energiebesparende investeringen in gebouwen van vzw de Rand" uitgevoerd door de Rand.
  - 7,401 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "Extra investering laainfrastructuur" uitgevoerd door AWV.
  - 10 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "Verbeteren Energie-efficiëntie van de gebouwen in de sector Welzijn, Volksgezondheid en Gezin" uitgevoerd door VIPA.
  - 1 keuro VAK betreft klimaatmaatregel "Schoolinfrastructuur" uitgevoerd door HZS.
  - 2,356 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "Energierenovatie in culturele en jeugdinfrastructuur" uitgevoerd door CJM.
  - 1,176 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "Luchtkwaliteitsfonds" uitgevoerd door GO!.
  - 6 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "Ondersteuning definitieve uitdienstname oude stookolieketels onderwijs, Schoolinfrastructuur en Luchtkwaliteitsfonds" uitgevoerd door AGION.
  - 10.965 keuro VAK betreft klimaatmaatregel "Warmtepomppremies" uitgevoerd door VEKA.



- 80 keuro VAK betreft klimaatmaatregel "Educatie, sensibilisatie, subsidies voor energiezuinig onroerend erfgoed" uitgevoerd door AOE.
- 10 miljoen euro VAK betreft klimaatmaatregel "LEKP verderzetten en versterken" uitgevoerd door ABB.
- 884 keuro VAK betreft klimaatmaatregel "Extra Moonshotfinanciering" uitgevoerd door VLAIO.
- 28 keuro VAK betreft klimaatmaatregel "Broeikasgasreductie in de landbouw" uitgevoerd door DLV
- 141 keuro VAK betreft klimaatmaatregel "Meting methaan en ammoniak bij boerderijvergisting 'Boost+' " uitgevoerd door ILVO

Niet aangewende kredieten van het Vlaams Klimaatfonds werden overgedragen naar 2024.

### 1.3.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid

- Ontvangen

#### **QE0-9QHEAIZ-OW** – EEN AMBITIEUS EN REALISTISCH KLIMAATBELEID VOOR DE PERIODE 2021-2030

##### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Dit artikel wordt gebruikt voor het ontvangen van algemene (niet-toegewezen) inkomsten binnen de klimaatbegroting.

##### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)			
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>
1e BA	60.000	0	0
<b>BU</b>	60.000	0	0

##### **Inhoudelijke toelichting:**

In 2023 werd op dit artikel een eenmalig algemene ontvangst van 60 miljoen euro binnen de klimaatbegroting gevorderd. In het Samenwerkingsakkoord van 22 september 2023 betreffende sommige bepalingen van de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor het begin van de periode 2021-2030 werd overeenstemming bereikt over de ontbinding van het klimaatresponsabiliseringsmechanisme dat nooit uitvoering heeft gekend, waardoor 60 miljoen euro federale veilinginkomsten door de federale overheid naar Vlaanderen worden verdeeld. De middelen uit het klimaatresponsabiliseringsmechanismen zijn geen Vlaamse veilinginkomsten en worden bijgevolg niet toegewezen aan het Vlaams Klimaatfonds.

#### **QE0-9QHETIB-OW** – EEN AMBITIEUS EN REALISTISCH KLIMAATBELEID VOOR DE PERIODE 2021-2030 (KLIMAATFONDS)

##### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het Vlaams Klimaatfonds is een begrotingsfonds. Alle ontvangsten worden zeer breed ingezet worden ter financiering van het Vlaamse klimaatbeleid. De ontvangsten worden begroot op dit artikel QE0-9QHETIB-OW. De uitgavenartikels van het Klimaatfonds zijn artikel QE0-1QHE4IB-WT en alle -IS-dotatiestromen die vertrekken vanuit begrotingsprogramma QH Klimaat.

De Federale Overheid fungeert in het kader van het Europees systeem van emissierechten (EU ETS) als veiler van de Belgische emissierechten en ontvangt de Belgische veilinginkomsten.

Overeenkomstig (a) het Samenwerkingsakkoord betreffende de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor de periode 2013-2020 en (b) het Samenwerkingsakkoord van 22 september 2023 betreffende sommige bepalingen van de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor het begin van de periode 2021-2030 voor wat betreft de periode 2021-2022, wordt hiervan jaarlijks 52,76% overgedragen aan Vlaanderen, waar ze in het Vlaams Klimaatfonds worden opgenomen. Voor de periode vanaf 2023 moet er nog een verdeelsleutel in een toekomstig samenwerkingsakkoord worden afgesproken. Via dit artikel wordt het Vlaams deel van de betrokken veilinginkomsten ontvangen. Voor 2023 zijn er dus nog geen veilingopbrengsten ontvangen op dit artikel.

Hiernaast worden via dit artikel op termijn ook de eventuele terugbetalingen ontvangen van de (onbenut gebleven) subsidies die uitgekeerd werden aan niet-geconsolideerde actoren in het kader van de uitvoering van goedgekeurde projecten binnen het Vlaams Klimaatfonds.

#### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)			
<b>2023</b>	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>
1e BA	0	285.976	0
<b>BU</b>	0	306.247	0

#### **Inhoudelijke toelichting:**

De aangerekende ontvangsten voor het Klimaatfonds in 2023 uit de veiling van emissierechten lagen 26.353 keuro hoger dan de raming bij BA 2023. Doordat de veilingprijs hoger lag dan eerst ingeschat, vielen de inkomsten hoger uit dan verwacht. Op basis van de gerealiseerde inkomsten in de periode 1 mei 2022 – 30 april 2023 werd hiervoor uiteindelijk een ESR-ontvangst aangerekend van circa 302.329 keuro.

De toegewezen ontvangst van 306.247 keuro betreft een effectieve ESR-ontvangst van FOD VVVL uit de veiling emissierechten ten bedrage van 303.966 keuro en 2.281 keuro terugvorderingen uit niet volledig gerealiseerde projecten.

303.966 keuro effectieve ESR-ontvangst van FOD VVVL heeft betrekking op enerzijds de hiervoor aangerekende ESR-ontvangst ten bedrage van 302.329 keuro voor 2023 en anderzijds een correctie van 1.637 keuro op de aangerekende ESR-ontvangsten van 2021 (-395 keuro) en 2022 (2.032 keuro).

➤ Uitgavenartikelen

**QE0-1QHE2IB-PR – EEN AMBITIEUS EN REALISTISCH KLIMAATBELEID VOOR DE PERIODE 2021-2030 (KLIMAATFONDS)**

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Voor de verdeling van de Belgische veilinginkomsten uit de periode 2013-2020 werd beroep gedaan op het intra-Belgische Samenwerkingsakkoord van 12 februari 2018 betreffende de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor de periode 2013-2020 ("burden sharing"). Voor de periode nadien is een nieuw samenwerkingsakkoord nodig. Tot zolang kunnen de Belgische veilinginkomsten niet vanuit de rijksrekening naar het Vlaams Klimaatfonds worden doorgestort. Uit voorzorg en om een eventueel tekort aan kasmiddelen op te vangen, voert het Vlaams Klimaatfonds sinds begrotingsjaar 2022 zijn klimaatbeleid verder uit via de middelen ingeschreven onder dit provisionele begrotingsartikel van de uitgavenbegroting met dekking vanuit het kasbudget van Financiën en Begroting.

Een nieuw "Samenwerkingsakkoord van 22 september 2023 betreffende sommige bepalingen van de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor het begin van de periode 2021-2030" werd door alle betrokken entiteiten parlementair goedgekeurd in december 2023, waardoor het Vlaamse aandeel in de veilinginkomsten voor de periode 2021-2022 eind 2023 naar het Vlaams Klimaatfonds werd doorgestort. Deze middelen zullen worden aangewend om het provisionele begrotingsartikel te desaffecteren.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	94.243	204.704	0	118.545	76.176	0

**Inhoudelijke toelichting:**

De Vlaamse Regering keurde op 17 december 2021 en op 25 februari 2022 een 6<sup>de</sup> klimaatmaatregelpakket goed van respectievelijk 169,6 miljoen euro en 43,7 miljoen euro.

Vanuit een provisie-artikel kan enkel via herverdeling VAK/VEK overgeheveld worden naar de entiteiten voor de uitvoering van de klimaatmaatregelen waardoor dit niet in de uitvoeringscijfers tot uiting komt.

Er werd tijdens een eerste herverdelingsronde via BVR van 7 juli 2023 als volgt VAK/VEK herverdeeld:

- 1 miljoen euro VAK en 200 keuro VEK naar SA0-1SQE5WY-IS betreft klimaatmaatregel "Premies toeristische logies" uitgevoerd door Toerisme Vlaanderen.
- 500 keuro VAK naar QB0-1QCE2OX-IS betreft klimaatmaatregel "Ondersteuning actieplan voedselverlies" uitgevoerd door OVAM.

- 120 keuro VAK en 30 keuro VEK naar SJ0-1SHD2FY-IS betreft klimaatmaatregel "Energiebesparende investeringen in gebouwen van vzw de Rand" uitgevoerd door de Rand.
- 4.503 keuro VAK en 676 keuro VEK naar MB0-1MFH2LY-IS betreft klimaatmaatregel "Extra investering laadinfrastructuur" uitgevoerd door AWV.
- 20 miljoen euro VEK naar SJ0-1SMC2GA-WT betreft klimaatmaatregel "LEKP verderzetten en versterken" uitgevoerd door ABB.
- 10 miljoen euro VAK naar GB0-1GIF2SX-IS betreft klimaatmaatregel "Verbeteren Energie-efficiëntie van de gebouwen in de sector Welzijn, Volksgezondheid en Gezin" uitgevoerd door VIPA.
- 1 keuro VAK en 400 keuro VEK naar FD0-1FGD2BA-IS betreft klimaatmaatregel "Schoolinfrastructuur" uitgevoerd door HZS.
- 1.483 keuro VAK en 2.115 keuro VEK naar HB0-1HBA2BB-WT betreft klimaatmaatregel "Energierenovatie in culturele en jeugdinfrastructuur" uitgevoerd door CJM.
- 1.176 keuro VAK naar FC0-1FGD5BX-IS betreft klimaatmaatregel "Luchtkwaliteitsfonds" uitgevoerd door GO!
- 6 miljoen euro VAK naar FC0-1FGD5BY-IS betreft klimaatmaatregel "Ondersteuning definitieve uitdienstname oude stookolieketels onderwijs, Schoolinfrastructuur en Luchtkwaliteitsfonds" uitgevoerd door AGION.

Tijdens een tweede herverdelingsronde via BVR van 23 november 2023:

- 2.898 keuro VAK naar MB0-1MFH2LY-IS betreft klimaatmaatregel "Extra investering laadinfrastructuur" uitgevoerd door AWV.
- 607 keuro VEK naar QB0-1QEE2KT-IS betreft klimaatmaatregel "Energetische renovatie publieke sector" uitgevoerd door VEB.
- 10.965 keuro VAK en VEK naar QE0-1QEE2KN-WT betreft klimaatmaatregel "Warmtepomppremies" uitgevoerd door VEKA.
- 80 keuro VAK en 68 keuro VEK naar QG0-1QGG2AA-WT betreft klimaatmaatregel "Educatie, sensibilisatie, subsidies voor energiezuinig onroerend erfgoed" uitgevoerd door AOE.
- 10 miljoen euro VAK naar SJ0-1SMC2GA-WT betreft klimaatmaatregel "LEKP verderzetten en versterken" uitgevoerd door ABB.
- 884 keuro VAK naar EC0-1ECB5DY-IS betreft klimaatmaatregel "Extra Moonshotfinanciering" uitgevoerd door VLAIO.
- 28 keuro VAK naar KB0-1KDX2BB-WT betreft klimaatmaatregel "Broeikasgasreductie in de landbouw" uitgevoerd door DLV
- 141 keuro VAK naar KB0-1KDX2BV-IS betreft klimaatmaatregel "Meting methaan en ammoniak bij boerderijvergisting 'Boost+' uitgevoerd door ILVO
- 873 keuro VAK en 25 keuro VEK naar HB0-1HBA2BB-WT betreft klimaatmaatregel "Energierenovatie in culturele en jeugdinfrastructuur en Energiebesparing in jeugdinfrastructuur" uitgevoerd door CJM

De Vlaamse Regering keurde op 5 mei 2023 een 7<sup>de</sup> klimaatmaatregelpakket goed van respectievelijk 112,958 miljoen euro.

Vanuit een provisie-artikel kan enkel via herverdeling VAK/VEK overgeheveld worden naar de entiteiten voor de uitvoering van de klimaatmaatregelen waardoor dit niet in de uitvoeringscijfers tot uiting komt.

Tijdens een tweede herverdelingsronde via BVR van 23 november 2023:

- 11,75 miljoen euro VAK en 7,25 miljoen euro VEK naar SJ0-1SMC2GA-WT betreft klimaatmaatregel "LEKP verderzetten en versterken" uitgevoerd door ABB.
- 6 miljoen euro VAK naar HB0-1HFD5NY-IS betreft klimaatmaatregel "Energetische renovatie sportinfrastructuur" uitgevoerd door Sport Vlaanderen;

- 33 keuro VAK en VEK naar GB0-1GIF2SX-IS betreft klimaatmaatregel "Verbeteren Energie-efficiëntie van de gebouwen in de sector Welzijn, Volksgezondheid en Gezin" uitgevoerd door VIPA.

#### **QE0-1QHE2IH-IS – DAB BRV-FONDS**

##### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Om het tekort aan ontvangen kasmiddelen op te vangen wordt de toelage vanuit het Vlaams Klimaatfonds aan het Bouwshifffonds voor begrotingsjaar 2023 ingeschreven onder dit regulier uitgavenartikel.

##### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	<b>VAK</b>			<b>VEK</b>		
<b>2023</b>	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	100.000	100.000	100.000	0	0	0

##### **Inhoudelijke toelichting:**

Op 6 december 2023 werd een toelage van 100 miljoen euro VAK aan de DAB BRV-fonds toegekend met het oog op de uitbetaling van planschade aan de lokale overheden en van gewestelijke planschade via het Bouwshifffonds.

#### **QE0-1QHE2IY-IS – FONDS VOOR INNOVEREN EN ONDERNEMEN**

##### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Om het tekort aan ontvangen kasmiddelen op te vangen wordt de toelage vanuit het Vlaams Klimaatfonds aan het Fonds voor Ondernemen en Innoveren voor begrotingsjaar 2023 ingeschreven onder dit regulier uitgavenartikel.

##### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	<b>VAK</b>			<b>VEK</b>		
<b>2023</b>	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	80.908	80.908	75.238	80.908	80.908	75.238

##### **Inhoudelijke toelichting:**

Het Fonds voor Innoveren en Ondernemen heeft in 2022 voor een totaalbedrag van 75,238 miljoen euro aan vergoedingen uitbetaald aan energie-intensieve bedrijven in het kader van de uitvoering van de beslissingen van de Vlaamse Regering inzake indirecte "carbon leakage" (ICL). Via deze weg worden deze middelen in 2023 terugbetaald aan het Fonds voor Innoveren en Ondernemen vanuit het kasbudget van Financiën en Begroting.

Dit budget zal in een latere fase (wanneer er effectief terug veilingopbrengsten van de emissierechten van de rijksrekening doorvloeien naar de rekening van het Vlaams Klimaatfonds) via desaffectatie teruggestort worden aan Financiën en Begroting.

#### **QE0-1QHE4I0-IS – AGENTSCHAP PLANTENTUIN MEISE**

##### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Dit artikel maakt deel uit van de uitgavenzijde van het Vlaams Klimaatfonds. Concreet worden de middelen op dit artikel door Agentschap Plantentuin Meise ingezet ter uitvoering van de beslissingen van de Vlaamse Regering inzake internationaal klimaatbeleid.

##### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	<b>VAK</b>			<b>VEK</b>		
<b>2023</b>	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	0	487	487	0	487	0

##### **Inhoudelijke toelichting:**

Er werden volgende vastleggingen uitgevoerd: 487 keuro voor Vlaamse bijdrage Internationale klimaatfinanciering Projectsubsidie G-Stic-2023.

#### **QE0-1QHE4I1-IS – VLAAMSE VERENIGING VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN TECHNISCHE BIJSTAND**

##### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Dit artikel maakt deel uit van de uitgavenzijde van het Vlaams Klimaatfonds. Concreet worden de middelen op dit artikel door VVOB ingezet ter uitvoering van de beslissingen van de Vlaamse Regering inzake internationaal klimaatbeleid.

##### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)		
	<b>VAK</b>	<b>VEK</b>

<b>2023</b>	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	0	500	500	0	500	0

**Inhoudelijke toelichting:**

Er werden volgende vastleggingen uitgevoerd: 500 keuro voor Vlaamse bijdrage Internationale klimaatfinanciering Projectsubsidie G-Stic-2023.

**QE0-1QHE4IB-WT – EEN AMBITIEUS EN REALISTISCH KLIMAATBELEID VOOR DE PERIODE 2021-2030 (KLIMAATFONDS)**

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Uitvoering van de strategische plannen gericht op het uitvoeren en versterken van het korte-termijn-klimaatbeleid om zo te komen tot een klimaatvriendelijke samenleving. Interne Vlaamse mitigatiemaatregelen via cofinancieringssysteem, deel van de Vlaamse bijdragen voor internationale klimaatfinanciering...

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	<b>VAK</b>			<b>VEK</b>		
<b>2023</b>	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	0	665.968	16.053	7.481	691.008	7.788

**Inhoudelijke toelichting:**

- De Vlaamse Regering keurde tussen 2013 en 2019 4 grote klimaatmaatregelpakketten goed van respectievelijk 21,5 miljoen, 324 miljoen, 114 miljoen en 75 miljoen euro (Actieplan Klimaat). Deze pakketten zijn reeds in uitvoering gegaan de voorbije jaren en de uitvoering heeft ook impact op de begroting 2023.
- De effectieve vereffeningen in 2023 voor maatregelen die betrekking hebben op deze eerste 4 VKF-rondes betreffen onder meer:
  - o 449 keuro Subsidies groendaken.
  - o 139 keuro Subsidies lokale vergroeningen.
  - o 427 keuro Subsidies ontharding.
  - o 904 keuro Lokale klimaatprojecten.
  - o 5.759 keuro Maatregelen Internationale Klimaatfinanciering.
  - o 110 keuro Enerpedia 4.0 energieadvies landbouw.
- 91 keuro euro VAK projectsubsidies voor lokale klimaatprojecten, waarbij een aantal correcties zijn doorgevoerd naar aanleiding van een controle van de effectieve vastleggingen en het MB van 20 maart 2019 met erratum van 15 april 2019.
- Voor de Vlaamse bijdrage Internationale Klimaatfinanciering gebeurden in 2023 de volgende vastleggingen: 15,962 miljoen euro projectsubsidie voor G-Stic-2023; deze middelen hadden betrekking op de 7de VKF-ronde (17,434 miljoen euro) die op 15 december 2023 aan de Vlaamse Regering werd meegedeeld. Deze

uitgaven waren bij BO2023 voorzien op artikel QE0-1QHE2IB-PR maar werden uiteindelijk vastgelegd op QE0-1QHE4IB-WT (dit verklaart de hogere uitvoeringscijfers dan initieel begroot bij BO2023).

Daarbovenop werd voor de bijdrage aan Internationale Klimaatfinanciering 1,471 miljoen euro vastgelegd voor G-Stic-2023 op de IS-artikels QE0-1QHE4I0-IS (487 keuro), QE0-1QHE4I1-IS (500 keuro) en QE0-1QHE4IC-IS (485 keuro). Zie voor meer info de toelichting bij de respectievelijke begrotingsartikels hiervoor en hierna.

## **QE0-1QHE4IC-IS – VLAAMSE INSTELLING VOOR TECHNOLOGISCH ONDERZOEK (VITO)**

### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Dit artikel maakt deel uit van de uitgavenzijde van het Vlaams Klimaatfonds en via dit artikel wordt bijgedragen aan de uitvoering van de strategische doelstellingen omtrent het uitvoeren en versterken van het korte termijn klimaatbeleid.

Concreet worden de middelen op dit artikel door VITO ingezet ter uitvoering van de beslissingen van de Vlaamse Regering inzake intern klimaatbeleid.

### **Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	<b>VAK</b>			<b>VEK</b>		
<b>2023</b>	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	0	485	485	0	1.592	594

### **Inhoudelijke toelichting:**

De Vlaamse Regering keurde op 18 december 2020 een 5<sup>de</sup> klimaatmaatregelpakket goed van 73,6 miljoen euro. De effectieve vereffeningen i.k.v. deze 5<sup>de</sup> VKF-ronde betreffen 80 keuro voor Vlaamse bijdrage Internationale klimaatfinanciering.

De Vlaamse Regering keurde op 17 december 2021 en op 25 februari 2022 een 6<sup>de</sup> klimaatmaatregelpakket goed van respectievelijk 169,6 miljoen euro en 43,7 miljoen euro. De effectieve vereffeningen i.k.v. deze 6<sup>de</sup> VKF-ronde betreffen 514 keuro voor Vlaamse bijdrage Internationale klimaatfinanciering.

Er werden hiervoor volgende vastleggingen uitgevoerd: 485 keuro voor Vlaamse bijdrage Internationale klimaatfinanciering Projectsubsidie G-Stic-2023.

Er werd in de loop van 2023 beslist om 485 keuro die bij BO2023 op artikel QE0-1QHE2IB-PR voor Vlaamse bijdrage Internationale klimaatfinanciering voorzien was via de klimaatfondsmiddelen te financieren. Dit verklaart het hogere uitvoeringscijfers in VAK dan initieel begroot bij BO2023.

## **QE0-1QHE4IK-IS – ENERGIEFONDS**

### **Korte inhoud begrotingsartikel:**



Dit artikel maakt deel uit van de uitgavenzijde van het Vlaams Klimaatfonds en via dit artikel wordt bijgedragen aan de uitvoering van de strategische doelstellingen omtrent het uitvoeren en versterken van het korte termijn klimaatbeleid.

Concreet worden de middelen op dit artikel door VEKA ingezet ter uitvoering van de beslissingen van de Vlaamse Regering inzake intern klimaatbeleid.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000

**Inhoudelijke toelichting:**

In het kader van het renovatiekrediet met rentesubsidies werd er 15 miljoen euro VAK/VEK betaald aan VEKA als cofinanciering vanuit het Vlaams Klimaatfonds via MB van 6 december 2023.

Via MB van 22 juli 2019 werden 15,5 miljoen euro VKF-middelen aan het Energiefonds betaald ten behoeve van de energetische renovatie van noodkoopwoningen. Aangezien de budgettaire noden voor noodkoopwoningen inmiddels via de reguliere kredieten worden ingevuld, werden de resterende onbenutte VKF-middelen ten belope van 7,8 miljoen euro herbestemd naar de nieuwe maatregel Mijn VerbouwPremie voor de vergoeding van de netbeheerders gebeurd via wijzigings-MB van 6 december 2023.

**QE0-1QHE4IM-IS – EIGEN VERMOGEN INSTITUUT VOOR LANDBOUW- EN VISSERIJONDERZOEK (EV ILVO)**

**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Dit artikel maakt deel uit van de uitgavenzijde van het Vlaams Klimaatfonds en via dit artikel wordt bijgedragen aan de uitvoering van de strategische doelstellingen omtrent het uitvoeren en versterken van het korte termijn klimaatbeleid.

Concreet worden de middelen op dit artikel door ILVO ingezet ter uitvoering van de beslissingen van de Vlaamse Regering inzake intern klimaatbeleid.

**Begrotingsuitvoering:**

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
<b>Uitgaven</b>	0	41	0	0	453	120

**Inhoudelijke toelichting:**

De Vlaamse Regering keurde op 17 december 2021 en op 25 februari 2022 een 6<sup>de</sup> klimaatmaatregelpakket goed van respectievelijk 169,6 miljoen euro en 43,7 miljoen euro. Er werden hiervoor volgende vereffeningen uitgevoerd: 120 keuro voor Vlaamse bijdrage Internationale klimaatfinanciering Projectsubsidie G-Stic-2022.

*1.3.2. DAB's*

Niet van toepassing.

*1.3.3. Overige entiteiten onder gezag*

Niet van toepassing.

*1.3.4. Overige entiteiten onder toezicht*

Niet van toepassing.

## VII. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD

De apparaatskredieten die onder programma QA ingezet worden voor de activiteiten binnen de beleidsvelden Energie en Klimaat worden hier besproken.

Binnen het beleidsveld Energie waren er in 2023 twee entiteiten actief met kredieten binnen het apparaatsprogramma QA van het beleidsdomein Omgeving, namelijk vooral het VEKA en in zeer beperkte mate het departement Omgeving.

Het beleidsveld Klimaat omvat begrotingstechnisch geen afzonderlijke apparaatskredieten.

- Ontvangstenartikelen

Niet van toepassing.

- Uitgavenartikelen

### QE0-1QAE2ZZ-LO – LONEN

#### Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel worden personeelsuitgaven van het VEKA (IVA zonder rechtspersoonlijkheid) gefinancierd.

#### Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)

2023	AO	TO	LO	VAK	VEK
1e aanpassing BA	0	0	0	13.786	13.786
1e aanpassing BA-JR	0	0	0	13.513	13.513
<b>BU</b>	0	0	0	13.052	13.086

#### Inhoudelijke toelichting:

Het VEKA werd opgericht vanaf 1 januari 2021. De missie van het VEKA is als volgt vastgelegd in het Energiebesluit (artikel 2.1.2.): *"Het VEKA heeft als missie het voorbereiden, stimuleren, coördineren, uitvoeren, opvolgen en evalueren van beleidsinitiatieven op het vlak van energie en broeikasgasemissies die bijdragen aan de omslag naar een klimaatneutrale en duurzame samenleving in Vlaanderen, waarbij de beleidsinstrumenten op een kostenefficiënte en kwaliteitsvolle manier worden ingezet en rekening wordt gehouden met de sociale en economische impact."*

De hiervoor aan het VEKA toegekende taken inzake energie en klimaat zijn eveneens:

- vastgelegd in het Energiebesluit (artikel 2.1.3);
- of zijn vastgelegd bij of krachtens decreet;
- of zijn door de Vlaamse Regering aan het agentschap toevertrouwd.

In de loop van 2023 werden er enkele zeer beperkte herverdelingen doorgevoerd.

### **QE0-1QAE2ZZ-WT - WERKING EN TOELAGEN**

#### **Korte inhoud begrotingsartikel:**

Vanuit dit artikel worden apparaatskredieten van het VEKA gefinancierd. Budget voor algemene werkingskosten, persoonsgebonden ICT-middelen en investeringen in het apparaat.

(duizend euro)

2023	<b>AO</b>	<b>TO</b>	<b>LO</b>	<b>VAK</b>	<b>VEK</b>
1e aanpassing BA	0	0	0	785	1.326
1e aanpassing BA-JR	0	0	0	1.398	1.939
<b>BU</b>	0	0	0	1.390	944

Beperkt budget. In de loop van 2023 werden enkele zeer beperkte herverdelingen doorgevoerd.

## VIII. LIJST MET AFKORTINGEN

AGION	Agentschap voor infrastructuur in het Onderwijs
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
AO	Algemene ontvangsten
BA	Begrotingsaanpassing
BBP	Bruto binnenlands product
BBT	Beleids- en begrotingstoelichting
BEN	Bijna-energieneutraal
BO	Begrotingsopmaak
CORSIA	Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation
DAB	Dienst met afzonderlijk beheer
EBO	Energiebeleidsovereenkomst
EMD	Electricity Market Design richtlijn (EU Richtlijn 2019/944 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit)
ENOVER	Energie-Overleg Staat-Gewesten
EPB	Energieprestatie en binnenklimaat
EPBD	Energy performance of buildings directive
EPC	Energieprestatiecertificaat
ESR	Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen
ETS	Emissions Trading System
EU	Europese Unie
FOCI	Fonds Culturele Infrastructuur
GO!	Gemeenschapsonderwijs
GWh	Gigawattuur
GwH	Grondwettelijk Hof
ICL	Indirect carbon leakage
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
ILVO	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek

IRENA	International Renewable Energy Agency
ISE	Inhoudelijk structuurelement
IVA	Intern verzelfstandigd agentschap
kgoe	Kilogram olie-equivalent
kV	Kilovolt
kW	Kilowatt
kWe	Kilowatt elektrisch vermogen
kWh	Kilowattuur
LO	Leningsopbrengsten
LS	Laagspanning ( $\leq 1$ kV)
LULUCF	Land Use, Land-Use Change and Forestry
MVL	Mijn VerbouwLening
MVP	Mijn VerbouwPremie
MVB	Mijn VerbouwBegeleiding
MS	Middenspanning ( $> 1$ kV en $\leq 26$ kV)
MW	Megawatt
MWe	Megawatt elektrisch vermogen
NACE	Algemene Nomenclatuur van de Economische Activiteiten in de Europese Gemeenschap
NEKP	Nationaal Energie- en Klimaatplan
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
PJ	Petajoule
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
PV	Fotovoltaïsch (EN: photovoltaic)
RED(II)	Renewable Energy Directive
REG	Rationeel energiegebruik
SDG	Sustainable Development Goals
SHP	Sloop- en heropbouwpremie
TO	Toegewezen ontvangsten

TWh	Terrawattuur
VAK	Vastleggingskrediet
VCB	Vlaamse Confederatie Bouw
VEB	Vlaams Energiebedrijf
VEK	Vereffeningskrediet
VER	Verhandelbare Emissierechten
VEKA	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap
VEKP	Vlaams Energie- en Klimaatplan
VIF	Vlaams Infrastructuurfonds
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden
VITO	Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek
VKF	Vlaams Klimaatfonds
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VME	Vereniging van Mede-eigenaars
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
WKK	Warmte-krachtkoppeling

## BIJLAGE I: 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'

Voor een overzicht van de beleidsinitiatieven voor begrotingsjaar 2023 ter uitvoering van het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 of de Beleidsnota Energie 2019-2024 en de Beleidsnota Klimaat 2019-2024, wordt verwezen naar de toelichtingen bij de strategische en operationele doelstellingen (cfr. supra).

Een overzicht van de regelgevingsinitiatieven voor 2023 ter uitvoering van het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 of de Beleidsnota Energie 2019-2024 en de Beleidsnota Klimaat 2019-2024, is hieronder opgenomen.

### ISE ENERGIE

Omschrijving initiatief	In uitvoering van SD/OD	Indicatieve timing	Korte omschrijving
Decreet Vlaamse Nutsregulator (wijziging kerntaken VREG)	SD5	1 <sup>ste</sup> principiële goedkeuring: 14 juli 2023  2 <sup>de</sup> principiële goedkeuring: 1 december 2023  Definitieve goedkeuring: 9 februari 2024  Aangenomen in VP 24 april 2024 en bekrachtigd door de VR 26 april 2024.	Verschuiving van GSC, WKC en G
Besluit Verplichte installatie fotovoltaïsche zonnepanelen	SD3	- Definitieve goedkeuring: 17 februari 2023	Het besluit elektriciteitsafname GWh en gebouwafname van met van hun daken
Verzameldecreet V	SD5, SD3	- Eerste principiële goedkeuring: 3 februari 2023 - Tweede principiële goedkeuring: 12 mei 2023 - Definitieve goedkeuring VR: 30 juni 2023 - Stemming plenaire VP 8 november 2023, bekrachtiging 10 november 2023.	Afschaffing aardgasaansluitingsmeldingsplicht elektriciteitsopsluiting uitwisseling geïntegreerde decretale veranderingen invoeren boete verplichting groen nieuwbouw en I
Verzameldecreet VI	SD 1, SD 3, SD 5	- Eerste principiële goedkeuring: 27 oktober 2023 - Tweede principiële goedkeuring: 15 december 2023 - Definitieve goedkeuring VR: 12 april 2024	Het creëren van artikel 5 en 6 van de leidende rol van energie-efficiënte gebouwen van kader met betr



			elektriciteit, the het vlak van de warmtekrachtce invoeren rappor
Verzamelbesluit IX	SD1	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Eerste principiële goedkeuring: 3 februari 2023</li> <li>- Tweede principiële goedkeuring: 28 april 2023</li> <li>- Definitieve goedkeuring: 16 juni 2023</li> </ul>	Het gaat onder meldingsplicht informatie- en fa en aardgaslev groenestroom- voorzien in een indienstname toekennen van naar inkomer ontzorgende t opvolgscan typ begeleidingsaar MijnVerbouwBe labelpremie inkomensgroep Mijn VerbouwLe voor (niet) ener aan de ca energieprestatie van een algeme residentiële een noodkrediet voc 1 juli 2023 to (kleinere) wijzig
Verzamelbesluit X	SD 1, SD 3, SD 5 en SD 7	<p>1<sup>ste</sup> principiële goedkeuring: 20 oktober 2023</p> <p>2<sup>de</sup> principiële goedkeuring: 19 januari 2024</p> <p>3<sup>de</sup> principiële goedkeuring: 8 maart 2024</p> <p>Definitieve goedkeuring: 3 mei 2024</p>	Verhoging verg groene warmte systeemeis insta verwarming bij regeling, wijzig als unieke patri
Regulerend kader waterstof distributie	SD 5	<p>1<sup>ste</sup> principiële goedkeuring: 7 juli 2023</p> <p>Wegens aanneme van het Gaspakket door de Europese Unie moet het ontwerpdecreet herwerkt worden. Tweede principiële goedkeuring wordt in 2024 verder voorbereid in functie van publicatie Gaspakket.</p>	Het voorontwer voorwaarden vo waterstofdistrib bovendien de toekomstige reg waarbij de waterstofdistrib regulator worde
BVR Inkomensconsultatieplatform	SD7, OD 7.1	<p>1<sup>ste</sup> principiële goedkeuring: 7 juli 2023</p> <p>2<sup>de</sup> principiële goedkeuring: 13 oktober 2023</p> <p>3<sup>de</sup> principiële goedkeuring: 27 oktober 2023</p>	De wijziging ma platform om de verschillende do de kortingsbon de gratis energi de Mijn Verbouw platform worden administratieve

		Definitieve goedkeuring: 17 november 2023	om de ontvangen Het besluit voor verhoogde premie buitenkant van zoldervloerisolatie van asbest. De vanaf 1 januari 31 december 2023 plaatsing van zoldervloerisolatie verwijderen van zoldervloerisolatie wordt bepaald op basis van een structureel wordt komt voor de feitelijke de plaatsing van zoldervloerisolatie PV-installaties op januari 2024. Aangezien weliswaar nog vóór 31 maart 2024. Het wellicht eind 2023 aantal PV-installaties zal zijn om binnen negentig dagen opzicht wordt verhoogd dagen voor aanpak verhogen naar 120 aantal aanpassingen het nog steeds PV-premie, een de investering in de mogelijkheid VerbouwLening kunnen aanvragen terugbetaling van uitgevoerd door
BVR Versterking kwaliteit energieprestatiecertificaat (EPC)		1 <sup>ste</sup> principiële goedkeuring: 13 oktober 2023  2de principiële goedkeuring: 15 december 2023  Definitieve goedkeuring: 22 december 2023	Het centraal examen wordt opnieuw de kwaliteit van de kwaliteit van de energiesdeskundigen energieprestatie erkenningsregeling type D versterking verplichtingen.

## ISE KLIMAAT

Omschrijving initiatief	In uitvoering van SD	Indicatieve timing	
Decreet transportnetwerken CO <sub>2</sub>	SD2	<p>Eerste principiële goedkeuring: 31 maart 2023</p> <p>Tweede principiële goedkeuring: 31 augustus 2023</p> <p>Definitieve goedkeuring: 19 januari 2024</p> <p>Stemming plenaire VP: 27 maart 2024, bekrachtiging: 29 maart 2024.</p>	Het ontwerp van decreet voert de aanwijzingsvoorwaarden en lokale clusters en het vervoer van koolstofdioxide via pijpleidingen van het Vlaamse Gewest.
Voorontwerp instemmingsdecreet samenwerkingsakkoord betreffende sommige bepalingen van de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor het begin van de periode 2021-2030 en de verdeling van de federale opbrengsten uit de veiling van emissierechten voor de jaren 2015 tot en met 2020	SD6	<p>Eerste principiële goedkeuring: 20 januari 2023</p> <p>Definitieve goedkeuring: 6 oktober 2023</p> <p>Stemming plenaire VP: 22 november 2023</p>	Het voorontwerp van instemmingsdecreet verankert juridisch de sommige bepalingen van de federale overheid en de klimaat- en energiedoelstellingen van de periode 2021-2030
BVR transportnetwerken CO <sub>2</sub>	SD2	<p>Eerste principiële goedkeuring: 22 december 2023</p> <p>Tweede principiële goedkeuring: 29 maart 2024</p>	Het besluit geeft uitvoering aan de aanwijzingsvoorwaarden en lokale clusters en het vervoer van koolstofdioxide via pijpleidingen. Het wordt het Europese Emissiehandelssysteem (EU ETS)-regime van het Vlaamse Gewest uitgewerkt.

## **BIJLAGE 2 'OVERZICHT VAN DE RESOLUTIES EN MOTIES VAN HET VLAAMS PARLEMENT'**

Er zijn geen resoluties of moties aangenomen in 2023 die betrekking hebben op beleidsveld energie of klimaat.

## **BIJLAGE 3 'OVERZICHT VAN DE AANBEVELINGEN VAN HET REKENHOF'**

Er zijn geen aanbevelingen van het Rekenhof in 2023 die betrekking hebben op beleidsveld energie of klimaat.

## **BIJLAGE 4 'OVERZICHT VAN DE ARRESTEN VAN HET GRONDWETTELIJK HOF EN VAN HET HOF VAN JUSTITIE'**

Er zijn waren geen arresten van het Grondwettelijk Hof of het Hof van Justitie m.b.t. Vlaamse bevoegdheden op vlak van energie of klimaat